

2011

İMİR MƏMMƏDLİ

**Aşıq Qərribin Bakı
səfəri
(Novella və hekayələr)**

10.05.2011

www.kitabxana.net

Milli Virtual Kitabxanamın təqdimatında

İMİR MƏMMƏDLİ

Aşıq Qərribin Bakı səfəri

(Novella və hekayələr)

Elektron kitab

YYSQ - Milli Virtual Kitabxanamın e-nəşri N 52 (2011)

*Redaktoru və e-nəşrə hazırlayan:
Aydın Xan (Əbilov) - yazar-kulturoloq*

YYSQ - Milli Virtual Kitabxana

Bakı – 2011

Gürcüstan Dövlət Mükafatı laureatı, Şərəf Ordenli yazıçı İmir Məmmədli, çoxlu novella, şeir və publisistik yazı müəllifidir. Bir neçə dram əsəri səhnələşdirilib. Onun kinossenariləri əsasında bədii televiziya filmləri çəkilib. Orijinal yaradıcılıqdan əlavə bədii tərcümə ilə də məşğul olur. Məhəmməd peyğəmbərin kəlamlarını, Yunis İmrənin, Aşıq Ələsgərin və başqa ədiblərin əsərlərini gürcü dilinə tərcümə edib. Şota Rustavilinin “Pələng dərilili cəngavər” poemasının Azərbaycan dilinə orijinaldan ilk tərcüməsinin müəllifidir.

Yazarın sayca onuncu kitabına daxil olan əsrləri də əvvəlki kimi gizli sarkazm və incə yumorla səciyyələnir.

İmir Məmmədli Əbədi fəaliyyətinə görə “UGART” və “Maçabeli” ədəbi mükafatlarına da layiq görülüb.

SAZLI SÖZLÜ SİBİR

1. SİMUSİD

Mordova vilayətinin Simusid qəsəbəsinin mərkəzi küçəsi ilə mehmanxanaya sarı gedirdim. Seyrəkmaşınlı küçəni təzəcə keçmişdim, elə mehmanxanaya çatma-çatda qulağıma həzin saz havası gəldi. Saz əvvəlcə qulağımı sərçə qanadı kimi qıdıqladı, sonra sıgalladı və yaladı. Diqqət kəsildim.

Kimsə, çox yaxınlıqda, “dılqəmini” çalırdı. Səsə tərəf getdim. Sazın səsi məni çəkə-çəkə mehmanxanadan iki ev bu yana gətirdi. Kiçik və köhnə bir evin eyvanında saçı- saqqalı ağarmış bir kişi sazı köksünə basıb içi arzu dolu gözlərini uzaqlara, bəlkə də onun nəzərində həsrətini çəkdiyi adam yaşadığı səmtə zilləmişdi. Darvazanın ağzında əyləşib bu qəmli, amma qancoşduran saz havasının iniltisinə dinşədim.

Sazın səsi məni elə cəzb eylədi ki, özümünən asılı olmayaraq bir – heey! – qışqırdım.

Çalan adam sazın səsini xırıp kəsdi, cəld sazı qoltuğuna vurub özünü üvin qapısına çırpdı. Sonra hürkmüş halda arxaya boylandı. Ancaq məni darvazanın ağzında görüb, təəccüblü və gərgin baxışlarını üzümə zillədi:

- Kimi axtarırsan? - əsəbi səslə soruşdu.
- Heç kimi. Yoldan keçirdim, sazın səsi məni çəkdi gətirdi,- dedim.
- Azərbaycanlısanmı?-soruşdu.
- Azərbaycanlıyam. Sən?
- Mən də...-kişi bunu deyib eyvanın üç pilləkənini aşağı düşdü.- Niyə qapıda dayanmısan? Buyur, içəri gəl, qonağımız ol, bir fincan çayımızı iç.

Mordovanın SİMUSİD qəsəbəsinin düz ortasında rastlaşdığım yaşlı azərbaycanlı və onun əlindəki saz məni elə maraqlandırmışdı ki, tərəddüd etmədən alçaq darvazacağı açıb içəri keçdiyimi hiss eləmədim. Sanki ayaqlarım qəlbimin səsinə tabe oldu.

Kişi əli əsə-əsə salam verib, məni bayaq özü oturduğu eyvana qaldırdı. Öz kətlini mənə təklif edib içəriyə səsləndi..

- Züleyxa!

Qapı açıldı, oradan rus qızı kimi sırsın bir qız çıxdı.

- Züleyxa, mənə bir kətıl gətir. Sonrasa bizə bir pürrengi çay dəmlə.

Qız:

- Yest!- Deyib evə qayıdanda, kişi:

- Bu mənim sonbeşiyimdir, - dedi,- böyüklər hərəsi bir yana səpələnibdir, hələki, yanımızda qalan bir bu, bir də ki, kiçik oğlumdur.

Züleyxa stul gətirdi. Birazdan samovarda pürrengi çay da gəldi. Züleyxanın sarışınlığı və Mordovanın mordovalığı olmasa, elə bilərdim Azərbaycandayam, səciyyəvi bir azərbaycanlı ailəsindəyəm.

- Qardaş sirr deyilsə, Mordova hara, bu saz hara? Hardan gəlib bura düşmüşünüz? - deyə soruşdum.

Kişi köksünü ötürüb:

- Bu uzun məsələdir,- dedi.
- Əslin hardandır? – yenə soruşdum.
- Gədəbəy aşığıyam, -dedi,- amma bəxt məni gətirib Mordovaya çıxartdı.

O dağlarımızın həsrətindən burnumun ucu göynəyir. Bayaq sənin bir “heey” kəlimən o illəri yadıma saldı, elə bildim, gədəbəy mahalı gəlib qapının ağzında məni haraylayır...

- Axı , aşığın yolu qonşu kəndlərdən, uzağı, rayondan o yana düşməz, sənin yolun çox uzun olub,- dedim.

- Çox uzun...-dedyib köksünü ötürdü,- kolxozun və bütün Azərbaycanın qabaqcıl aşığı idim. Komminist partiyasının üzvü olan ilk aşıqlardanam. Lenini, Stalini, Marksı, Engelsi, partiyanı, tarktor- kombaynı tərifi etməkdən dilim eşikdə qalmışdı. Deyirdilər, belə getsə sazını da partiyaya qəbul edəcəyik... Xülasə, bir gün ilk partiya təşkilatının katibi məni yanına çağıraraq bildirdi:

- Yoldaş aşıq, sazını bərk köklə, səni Moskvaya aparacağıq, yoldaş Stalinin qarşısında oxuyacaqsan!

“Stalinin qarşısında oxuyacaqsan” kəliməsini eşidəndə dilim dodağım təpidi, dizlərim əsdi. Odur ki, oradaca sazımı köynəyindən çıxarıb “Yanıq kərəm” havası üstə böyük rəhbərin eşqinə və nəzərdə tutulan görüşümüzün şərəfinə iki beyt oxudum.

Aşıq bu yerdə sazı sinəsinə basdı, aldı görək nə dedi:

Mən gedirəm qatar yola düzüldü,
Bu səfərə həsrət idim yüz ildi.
Aşıq gözüm səni gördü, süzüldü,
İstalinim, elə baxma, belə bax!

Sənə görə mən kam aldım dünyadan,
Atamızsən, sən əzizsən atadan.
Marks səmadı, sən günəşsən, Lenin – dan,
İstalinim, aşıq gəldi, belə bax!

- Söz tamam oldu, kontordan evə gəldim. Axşam çiçəmə səhər arvad-uşaqla vidalaşaraq Bakıya, Bakıdan da Moskvaya gəldim... Gədəbəydəcə öləydim, heç gələn günüm olmayaydı.

Moskva vağzalında bizi işim-işim işıldayan qara maşınlarla oturdub düz Kremlin konsert salonuna gətirdilər. Burada da ətraf par-par parıldayırdı.

Hər kəsə öz yerini, konsert zamanı çalıb-oxuyanın, oxumayıb oynayanın, haradan çıxıb, işini bitirdikdən sonra hara girəcəyini dönə-dönə göstərdilər, dönə-dönə məşq etdirdilər, dönə-dönə salıb çıxartdılar.

Hər addımımızı özümüzlə əzbərlətdirdikdən sonra səhnənin sol yanında gül-çiçək içində itib-batan lojadakı kürsünü göstərər dedilər:

- Yoldaş Stalin bax burada oturacaqdır.

Öz-özümə dedim, yoldaş Stalinin ağa kefi harada istəyər orada oturur, bunlar kimdir ki rəhbərə yer göstəririlər? Sonra gördüm, hamı susub, heç kəs nə rus, nə gürcü, nə də tacik artistləri Stalinin naminə cıncıqlarını da çıxarmırlar, düşündüm, əşşi, mənim nə işim var, gədəbəylinin əysisi onsuz da tüstüldür... Bəlkə də

rəhbərin özü o yeri bələdləyib. Soruşanda ki, harada oturarsınız? – ellər atası qalın bığlarını eşə-eşə qartal baxışlarını zala gəzdirib, deyib bax, oranı mənim üçün saxlayın, orda oturaram! Bəlkə də bilib, bu gün burada bir aşiq da çıxış edəcək və bunu sazın xətrinə belə edib. Qafqazlı balası yaxşı bilir ki, sazı bacardıqca yaxından dinləməlisən ki, tellərin sızıltısını hiss edəsən, ürəyinin alt qatlarına axıdasan.

Nə isə... Bizi səhnədən çəkdilər. Bir də mənə sinəmdə saz səhnəyə buraxanda gördüm, Stalin doğrudan da, gəlib, bax beləcə sən qarşımda oturduğum kimi, bayaq göstərdikləri yerdə, səhnənin o başında lojada əyləşib.

Əvvəlcə gözlərimə inanmadım. Baxıb gördüm yox, odur ki, var. Amma rəhbər çox fikirli və qəmgin oturub. Dedim, bu dəqiqə səni şənləndirərəm. O aşiq nə aşiqdir ki, qəmi dəmə, cəfanı səfaya çevirməsin... qafqazlı balasını burda mənə qədər oxunan hənə-mənə mahnılar dərin düşüncələrdən ayıra bilməz. Sazı sinəmə basdım, bir “ Koroğlu cəngisi “ çaldım ki, çaldığım özümü də cuşa gətirdi. Beləcə çala-oyunaya irəliyə tərəf süzdüm. Hesabımı elə tutmuşdum ki, rəhbərin lojasına çatan kimi başlayacaqdım. Odur ki, oyunaya-oyunaya bir neçə dəfə dala-irəliyə var-gəl etdikdən sonra, lojaya lap yaxınlaşıb üzümü fikirli rəhbərə tutub bir :

- Ay heeey !... – deyə bir nəərə çəkdim. Stalin silkələndi, səksənən sayacağı oldu. Sanki yuxudan ayılmışdı, təəcüb və xof dolu gözlərini üzümə zillədi. Onu dərin xəyaldan ayıra bildiyimi görüb daha da fərəhləndim, mahnımı oxuya-oxuya üzürəhbərə arxaya tərəf süzdüm.

Səhnənin əks tərəfindəki pərdəyə çatanda, hiss etdim ki, pərdənin arasından bir əl uzanıb xələtimin kəmərdəki qatlaq yerindən yapışdı və mənə ehmalca arxaya darddı. Neyləməli, mən də beləcə çala-çala, dal-dala pərdənin arxasına getdim. Həmin əl mənə pərdənin arxasında da buraxmadı, konsert salonundan çıxanda da buraxmadı, Kremlin həyətində də buraxmadı, Qızıl meydanda da buraxmadı... Beləcə quyruğumdan darta-darta mənə Mordovaya, gördüyün bu Simusit qəsəbəsinə (o zaman bura düşərgə idi) gətirib çıxardı. Buranın adı da elə buna görə Simusit imiş. Bu söz “ siyasi musiqiçilər düşərgəsi “ mənasını verdiyini sonradan öyrəndim.

Əvvəlcə çox darıxdım. Sonradan burada bir nəfər yerlimizlə tanış oldum, dərdimizi bölüşürük...

- O yerlimizi nəyə görə sürgün etmişdilər ? – maraqla soruşdum.
- Yerlimiz deyəndə, gürcüstanlıdır, Kaxeti gürcüsüdür, - dedi.
- O da Stalini səksəndirib ? – yenə soruşdum.
- Xeyr, - dedi, - gürcü olsa da, o, Stalinin üzünü belə görməyib.
- Bəs onu niyə siyasi musiqiçilər düşərgəsinə gətiriblər ? – üçüncü dəfə soruşdum.
- Polis fiştırığında dövlət himni çalırmış, bu səs gedib Moskvaya çatıb.

Mərkəzdəkilər ip kimi çözlən səsin ucundan tutub onu geriye tərəf yığa-yığa bir gecə qəflətən himn çalınan qapısını döyüblər. Gecəyəkən elə himn çaldıra-çaldıra gətirib bura çıxarıblar. Qonşumdu, üç ev o yanda yaşayır. İnanırsanmı, həmin alətdə himn çalma qabiliyyətinə hələ də malikdir. O qanlı-qadali illərdə də unutmayıbdı. Sağ olsun, o olmasa qərbləkdə ürəyim partlayardı. Düzdür, get-gedə

bizimkilərin sayı artdı. Ona qədər iki qafqazlı axşamlar oturub gözlərimizi üfəqə zilləyərək dərdləşirdik.

Sovet İttifaqı dağılanda qaça-qaça yanıma gəldi, məni xəlvətə, evin dalına çəkdi, üzümə müəmmalı-müəmmalı baxdı, bir müddət susdu. Mən də susdum. Bildim, nəsə vacib bir şey demək istəyir. Birdən cibindən keçmişin yadigarı olan həmin polis fişdriğini çıxardı, əlləri əsə-əsə dodaqlarının arasına qoyub insanın iliyinə işləyən bir himn çaldı. Elə çalır, elə çalır, elə bil dağılmış, yerlə yeksan olmuş ölkə bu dəqiqə ayağa duracaqdır.

- Uzun illər ərzində bunu unutmısanmı ? – dedim.
 - Gecələr hamı yatanda xəlvətə çəkilib gizlin-gizlin məşq eləyirdim, - dedi. Bu ara darvazacıq açıldı və içəri ağbirçək rus qarısı keçdi.
 - Bu uşaqların anasıdır, - aşıq bizi tanış etdi.
- Qadın əlində iki zəmbil (görünür, bazardan gəlirdi) mənə “
zdravstuvuyte ! “ deyib evə daxil oldu.

- Adı Nataşadır, - aşıq sözünü davam etdirdi, - sürgünümün ikinci ili idi, Mordva şəhərində siyasi musiqiçi məhbusların festivalı keçirilirdi. Mən sazımla getmişdim, Nataşa isə öz balalaykası ilə çıxış edirdi. Nataşa o zaman gənc, gözəl və şux idi. Onu səhnədə əlibalalaykalı görəndə, bir könüldən min könlə vuruldum. An içində Gədəbəy də yadımdan çıxdı, orada gözüyolda qalan arvad-uşağım da, elan olunmadan, qeyri-ixtiyari sazı döşümə basıb Nataşanın yanına, səhnəyə qalxmağım ilə çalıb oxumağım bir oldu.

Bu yerdə aşıq sazı yenə də sinəsinə basıb aldı görək nə dedi:

Başına döndüyüm alagöz urus,
Balalaykanı çal, halımı soruş.
Mən gədəbəyliyəm, adımdı Novruz,
Yandırma Novruzunu, amandı, ay qız.

Bu gözlənilməz şən hadisə hamının ürəyincə oldu. Sazımı-sözümü gur alqışlarla qarşıladılar.

Nataşa sözlərimi anlayırmış kimi balalaykanı tər sinəsinə basıb aldı gör nə dedi, tərəfindən ərz eləyim, canımız da sağ olsun :

Polyubila parnya ya,
A paren to, bez oqnya,
Tı kavkazskiy pojar moy,
Pover, umru bez tebya.

Festival iştirakçıları yenə cuşa gəldilər. Hər çıxışdan sonra ura qışqırır, fit çalır, fit çalır.

Sarışın xanımın cavabında telli sazı sinəmə basıb gör nə dedim. - Aşıq Novruz sazı sızladıb o zaman dediyini bir də dedi:

Mən sənə mayılam, ay sarı pəri,
Arvadım olarsan, olaram ərin.

Mən sönməz atəşəm, o əğyar sərin,
Öldürmə Novruzunu, amandır, ay qız.

Mənə ünvanlanan alqışlar və fit səsləri səngiyəndən sonra Nataşa balalaykasını sinəsinə basıb gör nə dedi. Tərəfindən bir də ərz eləyim :

Mily moy, da mily, ço,
S toboy budet qoryaço,
Tı dlya menya i Mamed,
I Karapet, i katso.

Yenə sürəkli alqışlar, fit səsləri. Telli sazı bağrıma basıb səhnədə var-gəl edə-
edə üzümü Nataşaya tutub bir bənd də dedim.

Aşiq o zaman dediyini indi bir də dedi :

Başına döndüyüm Mordova eli,
Odumu coşdurdu məhəbbət yeli,
Daha dözəmmirəm, olmuşam dəli,
Söndürmə Novruzunu, amandır, ay qız.

Uzun sözün qıssası, o dedi, mən dedim. Mən dedim, o dedi, amma mətləbimiz ikimizə də aydın idi. Nataşa sözlərimi anlamasa da, istəyimi nə gözleri kimi yanan gözlərimdən yaxşı oxuyurdu, anlayırdı. Razılığını odumun əksi düşən mavi gözləri ilə verirdi.

Həmin gün o sarışın qızı festival səhnəsindən düşürüb bir başa evə gətirdim. Bu evin yerində o zaman kiçik bir daxma quraşdırmışdım.

İlk gecə Nataşa köz kimi yanan qoynuma girəndə, dodaqlarını qulağımın yanına gətirib pıçıldadı:

- Biz sazla balalaykanı evləndirdik, balalarımız da saz-balalyka calağı olacaqlar.

Elə də oldu, altı uşağın üçü qarayanızdır, elə bil indicə Azərbaycandan gəlirlər, üçü də anaları kimi sarışındır, xasiyyətləri də, həmçinin, yarıbayarıdır.

Mən eşitdiklərim barədə düşünə-düşünə çayın fincanda qalan qurtumunu da hortlatdım:

- İndi ki, qayıtmaq olar, bəs niyə vətənə qayıtmırsınız?- soruşdum.

- İndi vətən buradır. Məni ora ilə bağlayan tellər çoxdan çürüyüb töküldü, əvəzində buraya bağlayan tellər yarandı. Mənim orada hər hansı qapıya düşəcək bir açarım yoxdur. Gədəbəydən çıxdığım qapını çoxdan dəyişmiş olarlar. Dəyişmiş olmasalar da, o qapıdan çıxanda üstümdə açar götürməmişəm, elə bilirdim, mahnı oxuyub üç günə geri qayıdacam. Amma yaxşı demişlər, sən saydığını say, gör fələk nə sayır...

Araya çökən ani sükutdan sonra:

- İcazə verin mən gedim, deyib ayağa durdum. Aşiq qəmli-qəmli gülümsündü:

- Bir fincan da çayımızı içəydiniz, - dedi.

- Saę olun, yoręunam... Səhər o bařdan yola  ıxmalıyam,- dedim.
Ev sahibinin icaz sini gözləmədən  c pilləkəni d ř b darvazacıqdan
 ıxdım.

Sazın qəmli səsi mehmanxananın qapısına qədər arxamca s r nd .

2. NƏZƏRDƏ TUTULMAYAN DÖNGƏ

Atamın acı taleyi, yəqin, sənə İmir Məmmədlinin “Simusid” indən tanışdır. Yadındadırsa, həmin novellasında İmir, Stalinin konsert zamanı necə səksənməsindən və atamın, yəni aşiq Novruzun böyük rəhbərin səksənməsinin yeganə canlı səbəbi kimi bu Simusid qəsəbəsinə, daha doğrusu Sibirə sürgün edilməsindən, burada evlənib məskunlaşmasından yazır.

Xatırlayırsınızsa, İmir Məmmədli həmin yazısında əslən Gədəbəydən olan aşiq Novruzun çoxsaylı külfətindən də bəhs edir. Bax, atamın İmirə dediyi kiçik oğul, yəni yeni yurdda aşığın soykökünün davamçısı mənəm.

Nə başını ağrıdım, haqqında oxuduğun həmin o sürgünlər məskəni Simusid qəsəbəsi mən böyüyüb boya-başa çatanda, siyasi sürgünlərin və onların törəmələrinin hesabına artıb, ətrafa xeyli qol qanad atmışdı.

Keçmiş şura dövlətində elə millət tapılmazdı ki, onun bu qəsəbədə bir iki sürgünü, ümumi axardan kənara sapanı yaşamasın. Çoxluğu ruslar, xaxollar, latışlar və gürcülər təşkil edirdi. Beş-üç azərbaycanlı, bir o qədər də, erməni ailəsi var idi. İndi onların sayı artıb ona, on beşə çatıb.

Açığın deyim, Əhməd kişinin qızını məktəbdə ikən gözülmüşdüm. Qız məndən iki sinif aşağı oxuyurdu.

Anamız rus olsa da, Gədəbəy havasından mayalanan atam millət barədə, Azərbaycan haqqında, güllü-çiçəkli, qaynar bulaqlı gədəb dağları barədə o qədər danışmışdı ki, daha nə bilim. Aşığın dilinə dil gəlməz, kişinin sözlərinin, çeşidli xatirələrinin təsiri altında əvvəl başdan, hələ lap uşaq ikən qərarlaşdırdım ki, Sibirdə də olsa, yalnız öz millətimin qızı ilə evlənəcəm. Əhməd kişinin qızını məktəbdə görüb, aşıqlar demişkən, dəli-divanə kimi vurulandan sonra, bu qərarım lap qətiləşdi. Əhməd əmi əslən gəncəli idi.

Günlərin bir günü qızla tanış oldum. Mən də azərbaycanlı olduğumu dedim.

Dedi, bilirəm aşiq Novruzun oğlusan.

Dedim, belə qərara gəlmişəm ki, arvad alanda yalnız azərbaycanlı alım.

Qız qızardı, başını aşağı saldı. Dərstdən sonra evə qayıdırdıq.

Bir azdan sükutu pozub dedi, mən də yalnız azərbaycanlıya getmək fikirindəyəm, papam deyir, qızıldan oğlan olsun, azərbaycanlı olmasa, vermərəm.

Araya yenə sükut çökdü.

Bu dəfə sükutu mən pozdum. Dedim, ver sumkanı aparım.

Dedi sağ ol, ağır deyil, çərşənbə axşamları dərslərimiz az olur...

Xülasə, qızla beləcə dostlaşdıq, gah məktəbdə görüşdük, gah da məktəbdən kənarda.

Bir gün gördüm, ətrafımız xeyli xəlvətdi.

Dedim, səni sevirəm.

Dinmədi. Başını aşağı saldı. Yanaqları o dəfəki kimi qızardı.

Araya gərgin sükut çökdü. Ayaq səslərimiz ap-aydın eşidilirdi. Cəsarətimi topladım, sükutu pozub, mənə gələrsənmi? -dedim.

- Burada səndən başqa kim var, kimə gedim?- dedi.

Doğrudan da, azərbaycanlı uşaqların içərisində nə onun babı var idi, nə də

mənim. Hamısı bizdən yaşca da, boyca da balaca idi. Amma qızın bir növ məcburiyyət qarşısında qalıb mənə gəlməyə razılıq verməyi bəndənizi qane etmədi.

- Azərbaycanda olsaq, mənə gəlməzdinmi? – deyə soruşdum.
- Bəs kimə gedəcəkdin? – qız sualımı sualla qarşıladı.
- Orda azərbaycanlı oğlan azdı? Məməyeyəndən, pəpədeyəne hamısı

azərbaycanlıdır,- dedim.

- Mən başa düşürəm, - dedi, - kimi nəzərdə tutursan?
- Məsələn, -dedim,- Polad Bülbüloğluna gedərdin, ya mənə gələrdin?

Azərbaycanlılardan yalnız Polad Bülbüloğlunun adını eşitmişdim, üzünü (televizorda) görmüşdüm. Odur ki, sevdiyim qızı uşaq qısqanlığı ilə yalnız ona qısqana bilərdim.

Qız çiyinlərini çəkdi:

- O məni tanımır, almazdı, - dedi.
- Yox, sən de görüm, alsaydı, Polad Bülbüloğluna gedərdin, ya mənə gələrdin? -höcətlə soruşdum.

Qız yenə çiyinlərini çəkdi:

- Polad Bülbüloğlu məndən böyük olar, - dedi.
- Demək, yenə də mənə gələrdin?- sevincək səslə soruşdum.

Gəncəli balası dinmədi amma, razılıq əlaməti olaraq başını yırğaladı.

O gündən əhd –peyman etdik, ölsək Sibir torpağının, qalsaq, bir-birimizin olacağımızı dedik.

Uzun sözün kəsəsi, orta məktəbi bitirdim, Mordovada inistituta girdim. Qız da məktəbi bitirən kimi, illərcə ürəyimdə gəzdirdiyim fikrimi açıb atama dedim.

- O kimin qızıdır?- soruşdu.
- Yuxarı məhəllədə yaşayan Əhməd var, ha... onun qızıdır,- dedim.
- Ayə, - dedi - Gəncəli Əhmədimi deyirsən?
- Bəli,- dedim.

Kişi bir sevinmək sevindi, bir sevinmək sevindi, daha bilmədi nə desin.

Neçə vaxtdır telinə barmaq dəyməyən sazın köynəyini soyundurdu, basdı sinəsinə o gün axşama qədər çalıb oxudu. Dediklərindən bəziləri yadımda qalıb:

Mən ala bilmədim öz ellimizi,
Rusa doğuzdurdum ay bala sizi.
Yuxumda çırpınır Xəzər dənizi,
Azəri qızını al, qadan alım.

Bizə lazım deyil nə rus, nə xaxol,
Bala, ermənidən, çalış, uzaq ol.
Gedək, elçi gedək, bizə yaxşı yol,
Azəri qızını al, qadan alım.

Qoy, qapı-bacada öz qanım gəzsin,
Mənə plov bişirirsən, əriştə kəssin.
Yeddi oğul doğsun, hay - küyə dözsün,

Azəri qızını al qadan alım.

Beləcə söz tamam olunca gün axşam oldu. Səhər atam Əhmədi gördü. Danışdılar, vədələşdilər ki, qışağzı qıza elçi gedək, Gəncədən də qızın qohumları, nəslin ağsaqqalları gəlsin, el adəti ilə “hə” desinlər. Sonra da toy eyləyək, qızı versinlər gətirək evimizə.

Həmin qışı elə gözlədim, elə gözlədim heç bir baharı elə gözləməmişdim.

Söz vaxtına çəkər, o gün də Sibir qışının qarlı-şaxtalı bir günü idi. İtləri qoşduq xizəyə. Xonçaları bağladıq. Geyindik, gecindik, bərtəndik. Başımızda bir neçə qohum-simuzar xəzəklərdə oturub əmrimizi səbirsizliklə gözləyən qoşqu itlərini elçilik niyyəti ilə Əhmədin evi olan istuiqamətə hayladıq.

Sanki xizəklərə qoşulan itlər də qəlbimizdəki şadyanlıqdan, əhmədgildə gedən hazırlıqdan xəbər idilər, quyruqlarını qaldırıb hürüşə-hürüşə yola ceyran kimi düşdülər.

Bizim evdən əhmədhilin qapısına dək cəmi on- onbeş dəqiqəlik yol olsa da, mənim gözlərimdə bu məsafə xeyli uzandı. Arada bir “heey” qışqıraraq itləri ruhlandırardım ki, bir az sürətlə getsinlər. Atam sazı da götürmüşdür ki, qızgildən “hə” cavabını alandan sonra çalıb –çağırın, məclisi şənləndirsin. O yol boyu da boş durmurdu, itlərin sürətinə uyğun cəngi çalırdı. Yəqin yel kimi gedən itləri bu saz havası da ruhlandırır.

Elçilik səfərimizin belə gözəl getdiyi bir məqam da qəflətən, daha doğrusu, tərs kimi qənsərimizə pişik çıxdı. Adam - adama qarğayanda gərək desin ki, səni görüm elçi gedəndə qarşına pişik çıxsın...

Bilmirəm, mənə kim qarğamışdı.

İtlər ani olaraq duruxdular, sanki gözlərinə inanmadılar, sonra hürüşə-hürüşə pişiyin dalınca elə götürüldülər az qala dəmdə olan dayım Vanya xizəkdən aşmışdı.

Köpəklərin başını nə qədər çəkdik, olmadı. Bir an içində hara getdiyimizi də unutdular, bayaq ki şənliyimizi də.

Pişik hayana, itlər də o yana. Hürüşə-mırılğaşa yoldan döndülər, pişiyin ardınca, necə deyərlər, davanbasaraq, orada yaxınlıqda yerləşən Karapetin həyətinə ildirir sürəti ilə girdilər.

Tərs kimi, darvaza, yəni “kalitka” həmin an qarğa balasının ağzı kimi tayba-tay açıq idi.

Karapetin qızı mənim sinif yoldaşım olmuşdu. Özü də yuxarı siniflərdə, məni əməllicə gözəltəlməmişdi. Deyirdi, atamın sənnən bərk xoşu gəlir.

Erməni olsa da, bu kişi atamın yaxın dostlarından idi.

Pişik qarşıda ki, hasardan aşırılan kimi elə bil kimsə xizəyin tormozunu basdı, itlər hasara dirənib mırılğaşa-mırılğaşa dayandılar.

Bizi evin pəncərəsindən görən Karapet sevinə-sevinə qənsərimizə çıxdı. Atamın əlindəki telli sazı görüb, buraya nə məqsədlə gəldiyimizi lap yəqinlədi:

- Buyurun, buyurun! – təmtərahlı səslə dedi,- xoş gəlmisiniz, səfa gətirmisiniz! Sizdən əziz kimim gələcək? Gəlin, gəlin, gözüm üstə yeriniz var!

Əvvəlcə dayılarım xəzəkdən atıldılar. Onların dalınca atam naçar qalib düşdü.

Mənim düşmədiyimi görən atam üzümə tər-tərs baxıb:

- Düş!- dedi.

Düşdüm.

Karapet əlisazlı, xoşçılı qonaqları içəri dəvət etdi. Karapetin arvadı əlhəşirə düşdü:

- Niyə əvvəlcədən xəbərdarlıq etmədiniz, ay Novruz, -dedi,- biz də bir az hazırlıq görərdik...

- Nə hazırlıq?! Hər şey qaydasındadır... Belə daha yaxşıdır...- atam çar – naçar dilləndi.

- Buyurun, əyləşin, - karapet sözə qarışdı,- qızım, Haykanş, gəl, bu xoşçaları götür!

Keçmiş sinif yoldaşım üzündə azca cilovlanmış sevinc təbəssümü yandakı otaqdan çıxdı. Hamıya baş əydi. Mənə mənalı-mənalı gülümsünüb salam verdi və xoşçaları götürüb mətbəxə apardı.

Mən başa düşdüm ki, dayılarım rus olduğundan onlar üçün elə bir fərqi yox idi, Əhmədin qızını alardım, ya Karapetin. Atam isə qəfil fakt qarşısında çarəsiz qalmışdı. Həm də dindar adam olduğundan, bəlkə də bunu taleyin hökmü kimi qəbul edirdi.

Atam qapının ağzında yazıq-yazıq durduğumu görüb ayağa qalxdı, ev yiyəsindən üzr istəyib məni bayıra çəkdi:

- Bu həyatda heç nə elə-belə olmur, - dedi,- tale idi ki, bizi yolumuzdan döndərüb bura gətirdi. Bu kişilərin yanında məni rüsvay etmə... Karapetnən duz-çörək kəsmişik... Allah – Təala ki, belə istədi, qoy belə olsun. Haykanuş da pis qız deyil...

- Bəs orda, Əhmədgildə bizi gözləyirlər axı!- təkcə bunu deyə bildim.

- Biz Allahın yazdığı yazını poza bilmərik, - atam sözümü kəsdi,- neynim, ora gedirdim, amma fəlak məni bura gətirib çıxardı. Çıqırın çıxmasın! Düş qabağıma, kirmiş otur! Allahın əmrinə qarşı çıxsan, xeyir tapmazsan. Yaxşı bil ki, o pişiyi ora fəlak göndərdi...

dinib danışmadan atamın qabağına düşüb girdim otağa. Atama süfrənin başında, mənə ayağında yer göstərdilər. Oturduq. Atam:

-Karapet , - deyə sözə başladı, - sən bilirsən niyə gəlmişik, daha doğrusu biz gəlməmişik... Allah bizi gətirib... Onsuz da bir qız bir oğlanındı...

-Hər şeyi bilirəm,- Karapeti sevinc üstələdi, atamın sözünü kəsdi,- Haykanuş sənə oğlun barədə mənə dəfələrlə deyib. Bilirəm, yaxşı gənctir. Qızım da sizə qurban, evim də. Dost idik, nə dyirəm, indi də olaq qohum.

- Demək hə, deyirsən? – atam soruşdu.

- Əşşi, mən bu işə dünəndən hə demişəm. Bir sazını çal bizi şənləndir - Karapet məmnun – məmnun gülümsündü, - sözlə dediyimizi sazla da deyək.

- Allah mübarək eləsin!

- Qoşa qarısınlr!

- Bir yasdıqda qocalsınlar! - Süfrə arxasındakılar bir növ ardıcılıqla dedilər.

- Oxu aşıq Novruz, oxu ömrümdə ən xoşbəxt olan bu günün eşqinə, - Karapet təkrarən dedi.

- Oxu deyirsiniz, oxuyum,- atam bunu deyib telli sazı basdı sinəsinə, aldı görək nə dedi:

- Gəl, a balam, heeeey!

Başına döndüyüm Karapet qağa,
Bu gün iki ürək dönübdür dağa.
Oğlum qız istədi, getməmə uzağa,
Erməni qızını almağa gəldik.

Azərbaycan dilini və mahnısını yaxşı bilən Karapet:

- Ayə, çal, gör mən nə deyirəm, - dedi.

Aldı Karapet:

Novruz, tüpürməmə saqqala, bığa,
Arvad evə olar dirək, onurğa.
Qızım doğar sizə yeddicə dığa,
Azəri oğluna verirəm qızı.

Karapetin cavabında aldı atam, görək nə dedi:

Nə xaxol istərəm, nə rus, nə gürcü,
Erməni olsun qoy, talemin bürcü.
Mənə kifayətdir, evin bir küncü,
Erməni qızını almağa gəldik.

Söz bu yerdə tamam oldu. Alışdıq, verişdik. Əhmədin qızı üçün gətirdiyim nişan üzüyünü öz əlimlə Haykanuşun barmağına taxdım. Toy gününü təyin etdik. Xizəyimizə oturub itləri evimizə tərəf hayladıq. Sonra eşitdim, Əhmədgildə elçimizi gözləyiblər... gözləyiblər...

Gəlmədiyimizi görüb paltarlarını soyunmadan yatıblar. Səhər Haykanuşu nişanladığımızı biləndə, sevgilimin qəzəblənən əmisi qızı götürüb Gəncəyə aparıb ki, orada əslə nəcabəti bəlli olan bir azərbaycanlıya ərə versin.

Sən də bayaqdan üstümə düşməsən ki, özümüzünkülərdən bir qız tapmadınmı, gedib özgədən aldın? Sizinki, deyirsən, nəsilliklədir, nədir!? Atanın rusla evlənməyi azmış kimi, özün də gedib erməni qızı almısan!

Qoy, heç kəs heç kimi mühakimə etməsin. Ya qismət, deyib, yola düşəndə, kimin qənşərinə nəyin çıxacağını heç kəs əvvəlcədən bilmir.

Yeddiqatlı məsələlər

O gecə səhərə qədər yatmadım. Bütün gecəni ATƏT-in Minsk qrupu üzvlərinin xəbərlər proqramındakı çıxışı barədə düşündüm. Onların dediklərini video kaset kimi xəyalımda dala-qabağa fırladım. Yenədə baş açə bilmədim, onlar nə dedilər, bu yaxınlarda iki tərəfli görüş olacaq, ya olmayacaq? Bu müşkül məsələ bir yana qalsın, insanı daha da çaşdırən qəlizliyin ikinci qatıdır. Deyirlər ikitərəfli görüş... Ay kişilər, əlbətdə, görüş iki tərəfli olar! Bir tərəfli görüş ola bilməz ki!? Birtərəfli görüş olsa olsa, sevənlərdə ola bilər, o da xəyalən, yəni sevənin biri fikrə dalıb arzusunda olduğu vüsali təsəvvürünə gətirəndə. Ta münaqişədə bulunan iki yağə düşmənlər arasında yox! Yaxşı, buna da razıyam. Olsun, neçə tərəfli deyirsən, olsun, amma doğurdan olsun və yaxud olmur, o da doğurdan olmasın. Ancaq onları diqqətlə dinləsəm də, biləmmədim, bu bir cüt tərəfli görüş (az qala yanılıb vüsali demişdim) olacaq dedilər, yoxsa olmayacaq?

İlk baxışda bu sual elə də qəliz sual deyil, amma insan ona baş vurduqca, dərinləşir, dərinləşdikcə də qəlizləşir. Elə qəlizləşir ki, dolaşıqlarını açmaq mümkün olmur.

Adama deyərlər, ə, bu nə problemdir ortaya atırsan? Xəbərləri diqqətlə izləmək lazımdır! Kişilər ya deyərdilər, görüşəcəklər, ya da deyərdilər, görüşməyəcəklər.

Şuluq uşağın üzünə təpinən kimi üzümə təpinənlərə deməliyəm ki, sizə elə asan gəlməsin. ATƏT-in Minsk qrupunun hər bir üzvü yüksək səviyyəli diplomatdır, diplomatın hər sözünü elə asanlıqla anlamaq mümkün olsa, ta onun nəyi diplomat oldu. Onların qurduqları cümlələrin qəlizliyindən neçə dəfə belə anlaşılmazlıqla üzləmişik.

Bir dəfə yenə xəbərlər proqramına verdikləri müsahibədə üzlərində müəmmalı ifadə nə isə dedilər. Bütün ailəliklə oturmaq, dediklərini gecə yarıya qədər təhlil elədik, qızğın müzakirə açdıq. Arvadla mənim izahım daban – daban zidd olduğundan, az qaldım inatkar arvadı kötəkləyəm də. Sonra nəhlət şeytana deyib, əsəbimdən əsən sağ əlimi, sol əlimlə tutdum və bər –bər sıxdım ki, yaranan fürsətdən istifadə edib, nəzarətdən çıxmasın.

Xülasə, həmin gecə qızğın mübahisədən sonra uşaqlarda dediyimi qismən təsdiqlədiklərindən, mənim sözüm keçdi. Belə bir nikbin qənaətə gəldik ki, Minsk qrupunun cəfakeş üzvləri deyiblər, qarşı tərəf işğal olunan əraziləri qeyd-şərtsiz boşaltmağa, aldığı kimi də qaytarmağa hazırdır. Bunu yəqinləyəndən sonra, bir sevinmək sevindik, bir sevinmək sevindik, gəlki görəsən! Qonşulara da haray çəkdik, onlar da ATƏT diplomatlarının sözlərini təxminən biz izah etdiyimiz məzmununda izah etmişdilər. Məhləyə töklüştük. Səhərə qədər yatmadıq, kasıbçılıq da olsa, evdən hərə bir şey gətirdi, ərazi probleminin qan tökülmədən həll edilməsini təmtəraqlı şəkildə qeyd etdik. Məhləmizdən göyün yeddinci qatına feyerverqlər də ünvanlandı, uşaqlar şad xəbər üçün xüsusi olaraq saxlayırlarmış.

Amma sən saydığını say, gör gözünə döndüyüm fəlakət nə sayır. Səhər məlum oldu ki, usanmadan qayğımızı çəkən üçlük diplomatiya dilində deyirmiş ki, hələ

ATƏT işğalçının kim olduğunu müəyyənləşdirməlidir. Kim bilir, bəlkə işğalçı torpaqları zəbt edən tərəf deyil, həmin torpaqlardan didərgin düşən tərəfdir.

Bu yerdə dönüb deyə bilərsiniz, didərgin düşən xalq torpağı necə zəbt edə bilər? Elə beynəlxalq təşkilatların da üstündə baş sındırıcıları sual budur. Bunun cavabını tapsalar, daha yerdə qalana nə var ki! Yerdə qalan deyəndə, başqa qəliz suallar da var. Məsələn, xocalı soyqırımını rus-erməni hərbi birləşmələri törətdi, yoxsa rusu, erməni sivil bəşəriyyətin gözündən salmaq məqsədi ilə Xocalı cammatı bilərəkdən, qəsdən özü qırılıb!? Bax, belə-belə mürəkkəb məsələdir ki, mötəbər təşkilatları çaş-baş salıb.

Nə isə ... Beləcə bir gecəlik şənlik səhər burnumuzdan gəldi.

O gecə yenə düşdüm növbəti deyim-rebusun ağışına. Nə qədər götür-qoy eləsəm də, heç vəch ilə müəyyənləşdirə bilmədim, hörmətli Minsk qrupu görüşəcəklər dedi, yoxsa görüşməyəcəklər dedi.

Beləcə daxilimdəki fikir çaxnaşmasında səhəri diri gözlə açdım. Səhər tezdən əl –üzümü yumamış məhəlləyə çıxdım ki, bir görün məhlə uşaqları nə fikirdədilər, diplomatik üçlüyün eksklüziv müsahibəsindən necə çıxır, görüşəcəklər, ya yox.

Məni tələm-tələsik dartıb bayıra çəkən çöldən eşidilən hay-küy olmasaydı, bəlkə də özümü səliqə-sahmana salıb məhləyə elə çıxardım.

Həyət qapısını açan kimi gördüm, küçədə iki nəfər qonşu əlbəyaxa olub. Biri höcətləyir Minsk qrupu tərəflər görüşəcəklər dedi, o birisi inadlaşıb deyir, öz qulağımla eşitdim, dedi görüşməyəcəklər.

Görüşəcəklər dedi! Görüşməyəcəklər dedi! Görüşəcəklər dedi!
Görüşməyəcəklər dedi! Bunların çığırtısına- bağırıntısına o biri qonum-qonşu da töküldü. Onlar da bayıra çıxan kimi horuldaşa- horuldaşa iki yerə bölünüb davaya qoşuldular. Bədnam müsahibənin məzmununu “görüşəcəklər” kimi başa düşən qonşular görüşəcəklər deyən kişinin tərəfini “görüşməyəcəklər” kimi başa düşənlər görüşməyəcək deyən kişinin tərəfini tutdular.

Bu ana kimi mehriban yaşayan qonşular bir an içində düz yarıbayarı rəqib tərəflərə, sonradan məlum olduğu kimi düşmən tərəflərə bölündülər.

Məni kimi tərəddüd içində bitərəf mövqe tutan cəmi beş –altı nəfər var idi. Biz araya sülh salıb onları sakitləşdirməyə, aralamağa cani-dildən səy göstərsək də, cəhdlərimiz bir nəticə vermədi. Mübahisə get – gedə qızıqdı. Axırda elə davaya, elə dalaşa çevrildi ki, bəlkədə heç o itən torpaqların uğrunda belə canfəşanlıqla dava olmamışdı.

Sağ olsun neytral qalan qonşulardan kimsə başa düşdü ki, vaxtında ciddi müdaxilə olub. Münaqişədə iştirak edən tərəfləri aralamasalar, qan tökülə bilər, arada adam ölə bilər. Başa düşən kimi də götürüb polisə zəng elədi, ayə qoymayın, camaat bir-birini qırır, dadımıza çatın!

Polis özünü çatdırana kimi, başı yarılan, qolu qırılan oldu. Oldu, olanı danmağın nə mənası...

Polis briqadası havaya atəş açan kimi dava səngidi, dalaşanlar aradan çıxmaq istədilər, amma gec oldu. Hər tərəfdən düz yeddi kişi həbs elədilər. Biz bitərəflərin də adlarını yazdılar, dedilər, istintaq və məhkəmə zamanı şahid

qismində dindiriləcəksiniz. Polislərin başcısı zəng elədi, təcili yardım çağırdı, xəsarət alanları xəstəxanaya çatdırdılar.

Odu –budu düz yeddi aydı istintaq gedir. Şahidləri də dəfələrlə dindirdilər, amma müttəhimi zərərdidəni heç cür müəyyənləşdirə bilmirlər. Müəyyənləşdirə bilmirlər, çünki bunun üçün əvvəlcə fikriqəliz diplomatların nə dediklərini dəqiqləşdirməlidirlər.

Əşyayi-dəlil kimi müstəntiq Minsk qrupunun həmin çıxışının lent yazısını da gətirdi. Kaseti maqnitafona qoyub düz yetmiş yeddi dəfə dala-qabağa fırladılar, yenə də baş açə bilmədilər, diplomatik üçlük nə deyib. Respublika səviyyəli ekspertiza da keçirdilər, bu nadir tədbir də bir nəticə vermədi. Ekspertiza prosesində iştirak edən yüksək səviyyəli mütəxəssislərin fikirləri də iki yerə haçalandı, bir qismi dedi, hörmətli üçlük görüşəcəklər söyləyib , digər qismi dedi, yox canım, ap aydın görüşməyəceklər söyləyib. Beləcə məsələ, yəni cinayət işi hələ də açıq qalır, istintaq davam edir, nə ilə qurtaracağını heç kəs əvvəlcədən deyə bilməz.

Bu səhər qanımı bir xəbər də qaraltdı. RTR – dən verdilər. Dedilər, Fransa parlamentinin erməni soyqırımını ilə bağlı üzdeənirə qərarından dərhal sonra, tarixi həqiqəti fransızlara sübut etmək üçün həm Türkiyədən, həm də Azərbaycandan tarixcilərdən ibarət böyük nümayəndə heyyyəti özünü Parisə çatdırıb.

Onlar gedəndən iki aydan çox keçir. Diktorun dediyinə görə, elə axırıncı iki aydır Fransanın büdcəsi bu iki ölkədən gedən tarixcilərin ödədikləri pulun hesabına dolur. Nümayəndə heyətinin fədakar üzvləri təkidlə erməni soyqırımını tanımırıq və sizi də tanımamağa çağırırıq dedicə, fransızlar öz türk həmkarlarının sözüne əməl etmək əvəzinə, onları böyük miqdarda məbləğlə cərimələyiblər. Bunları tanımırıq, sizi də tanımamağa çağırırıq cümləsini təkrarladıqca cərimənin məbləği birə - beş artır. Televiziyanın verdiyi məlumata görə, Fransaya haqməramlı nümayəndə heyətini göndərən hər iki dövlət bu ölkəyə, keçən ay yarım milyard dollar ödəməli olub.

Bir yandan da durduqları yerdə həbsə düşən qonum- qonşunun dərdi... Adam bilmir, saqqız kimi uzanaz istintaq haçan yekunlaşacaq, məhkəmə nə vaxt olacaq. Məhkəmə olsaydı heç olmasa onların yarısını qazamata, yarısını evə göndərərdilər.

Kişiləri həbsdə olan arvadlar evdə tək qalıb, bayatı quraşdırıb yanıqlı-yanıqlı ağı deyirlər. Yazıqların ağı deməkdən başqa əllərindən nə gəlir! Keçən ay polis idarəsinin qabağında dinc piket-aksiya keçirdilər. Amma gözlənilmədiyi kimi oda bir nəticə vermədi.

Maraqlıdır ki, məhbus arvadlarının qapıda –bacada ağlaya-ağlaya dedikləri bayatılar da, həbsdəki ərlərinin fikirləri kimi, formaca eyni olsa da, məzmun baxımından daban-dabana ziddir. Məsələn:

Əzizinəm, hörüşlər,
Yaşıl otdu hörüşlər.
Diplomatlar dedilər,
Olacaqdı görüşlər.

Digər tərəf:

Əzizinəm, hörüşlər
Quruyubdur hörüşlər.
Diplomatlar dedilər,
Olmayacaq görüşlər.

Mən bilmirəm, görüşəcəklər ya, görüşməyəcəklər. Bir onu yəqin bilirəm ki, bu məsələdə bitərəfəm. Vaxt keçdikcə, ATƏT-in Minsk qrupunun mübahisəli müsahibəsi barədə yaxşı-yaxşı düşündükcə, bu məsələdə bitərəfliliyimi lap yəqinləşdirirəm. Daxilimdə keçirdiyim iztirablara baxmayaraq, məhkəmədə də neytral şahid kimi dindiriləcəm.

Dördüncü vaqon

Əsəd adi metro qatarına bənzər qatarda uzun yol getdi.Ucu-bucağı görünməyən qaranlıq tuneldən keçən bu yol çox əngəlli oldu.Qatar stansiyalarda dayanandan bir də tərpənənə qədər daş-daşı kəsirdi.Əsəd tələsirdi,amma hara tələsdiyini özü də bilmirdi.Bir onu bilirdi ki,yeddi vaqondan ibarət bu qatarın dördüncü vaqonunda oturub.Lap başdan tərpənəndə məlahətli mələk səsi vaqonların divarlarındakı dinamiklərdən elan etdi ki,birinci,ikinci,üçüncü və yeddinci vaqonlar Cənnətə gedir.Beşinci və altıncı vaqonlar isə- Cəhənnəmə.

Məlahətli mələk səsi Əsəd oturduğu dördüncü vaqon barədə heç nə demədi.

Bu qeyri-müəyyənlik Əsədi lap qıcıqlandırırırdı.Yaxşı,bu dördüncü vaqon heç yana getmirsə,bəs hansı cəhənnəmə gedir?

Vaqonlar ağızına qədər təcili idi,nəfəs almaq olmurdu.Əsəd bilmirdi nə baş vermişdi,hardasa kütləvi qırğın olmuşdu,müharibə başlamışdı,yoxsa növbəti təxribat əməliyyatı uğurla həyata keçmişdi.Bilmirdi nə olmuşdu ki,bu vaqonlarda belə basa-bas yaranmışdı.

Hələ hər şeydən hali olan sənişinlərin dediklərinə görə və tez-tez “qapıları buraxın,qatarı gecikdirmiyin”,qışqıran sürücünün sözlərinə rəğmənlər arxadan düz 613 bu cür yeddi vaqonlu qatar gəlirdi,hamısı da ağızadək təcili,əgər yoluna vaxtında davam etməsən,arxadan gələn qatar səni vurub cəhənnəmdən bir az o yana vasil edə bilər.

“Üçüncü vaqonda qapıları buraxın,qatarı gecikdirməyin!”- sürücü stansiyada növbəti vaqonun ünvanına qışqırırdı.Əsəd heç cür başa düşə bilmirdi,üçüncü vaqonun sənişinləri niyə qapını tutub qatarı gecikdirirdilər,onlar ki,Cənnətə gedirdilər!?

“Üçüncü vaqon,qapını buraxın,qatarı gecikdirməyin,Cənnətin darvazası bağlanır,bayırda qalırıq.Sürücü yenə dediyini deyirdi.

Qapını tutan da inadından dönmürdü “ Ə beləsi Cənnətdə nə gəzir,gərək tutasan peysərindən basasan Cəhənnəmin yeddinci qatına!”- artıq səbr kasası dolmaqda olan Əsəd öz-özünə fikirləşdi,amma heç nə demədi.Kimə deyəcəkdi,ətrafdakıların susanı susmuşdu,susmayanları müxtəlif əcnəbi dillərdə danışırırdılar.

“Ə,qapını burax dedim sənə!” sürücünün səsi sərtləşəndə qapılar şaqqıltı ilə bir-birinə dəydi.Görünür qapını tutan qorxub qapını buraxdı.

Qatar yenə üz qoydu qaranlıq tunelə.Amma qabağda görünən işartı yenə də o dünya nuru deyildi,sadəcə növbəti stansiyanın işığı idi.

Əsədin səbri tükənmişdi,həm də bərk tələsirdi,amma hara tələsdiyini hələ də bilmirdi.Başının üstünü kəsdirən ingilis xanımları da qatar yırğalandıqca məst edici ətir yaya-yaya az qala üstünə aşırırdılar.

Əsəd bilirdi,anlayırdı ki,durub öz yerini onlardan birinə versə,yaxşı olar,bu həm də qəbul edilmiş davranış qaydalarına uyğun gələr.Amma durmurdu,ürəyinin dərinliyində qorxurdu,yol uzun olsun,mənzil başına qədər bu tünlkdə ayaq üstə qalsın.Bir yandan da dayanacaqdan – dayanacağa qapını tutanlar qatarı bərk gecikdirirdilər.Bəlkə də,o dünyanın baş darvazasının açıq vaxtına gedib heç

çatmadılar, beləcə geri dönəsi oldular, onda belə çıxır ki, Əsəd ayaq üstə gedib, ayaq üstə qayıtmalı olacaq. Kimə görə, dillərini bilmədiyi bu əcnəbi xanımlara görəmi?

Əsədin durub qadınlara yer verməməsinin iki başqa səbəbi də var idi. Birincisi, bu gün 8 mart deyil ki, mütləq qadınlara hörmətlə yanaşsın, qadınlar bayramına hələ xeyli var. İkincisi, ingilislərdən nə görə ki, hələ durub onların xanımlarına yer də versin. Bunların kişiləri deyildimi, deyirdilər, rusu içinizdən çıxarın, gəlib Qarabağ problemini sizin xeyrinizə həll edəcəyik. Aha, çıxardıq nə oldu, xeyrimizə həll etdilərmi? Demə, dava yorğan, üzr istəyirəm nöyüt davasıymış!.. - Əsəd ikinci səbəbi bir neçə dəfə ürəyində döyüştürüb yerini rahatladı. Ölsələr də durub yerimi verən deyiləm. Rus xanımları olsaydılar yenə hə, heç olmasa Rusetdə olarkən onlardan bir xoş üz, bir nəvaziş görmüşəm. Bunlardan nə görmüşəm? durmaram, vəssalam! - Qərarını qatar növbəti stansiyaya çatar - çatmaz qətiləşdirdi.

“Beşinci vaqonda qapıları buraxın, qatarı gecikdirməyin!” - yenə sürücünün kobud səsi eşidildi.

Əsədin yadına düşdü ki, beşinci vaqon cəhənnəmə gedir. “Buraxmayacaqlar” - öz-özünə fikirləşdi.

“Beşinci vaqon, qapıları buraxın!” - sürücü səsinə qaldırdı, - cəhənnəmin darvazası bağlanacaq, bu şaxtada çöldə qalacaqsınız.

“Bəlkə, şaxtadan qorxub buraxarlar!” - Əsəd fikirləşdi. “Ey dadi-bidad, yayın bu bürküsündə şaxta nə gəzir, deyəsən sürücü onlara səkkiz gəlir” - fikrində sürücünün fırladığının üstünü açıb məmnunluqla ətrafa boylandı. Boylandı deyəndə söz xətrinə dedim, əslində ətrafı elə basqın idi, qatar yırğalandıqca qarınları onun burnuna toxunan sənişinlərin qurşaq hissəsindən başqa heç nə görə bilmədi.

“Bu nə tünlүkdü, ilahi, - yenə qeyri-ixtiyari basa-bas mövzusuna qayıtdı, olmaya bu zavallılar kütləvi şəkildə quş qripinə yoluxublar, bu eşalonlar da bədnam qripin nəticəsidir? yox ola bilməz, quş qripinə hələ bir neçə il var, nə sə başqa bir fəlakət baş vermiş olacaq...” - Bunu da qətiləşdirib yerini lap rahatladı.

Yerini rahatlasa da, ara-sıra başında fırlanan bir fikir onu rahat buraxmırdı: “Yaxşı, bəs dördüncü vaqon hara gedir? Fələyin Cənnətlə Cəhənnəmdən başqa elə bir məkanı yoxdur ki, dördüncü vaqonu ora qəbul etsin. Bəs mən hara tələsirəm? Tələsdiyim faktdır, amma hara tələsdiyim bir fakt kimi hələ mövcud deyil” - onu bu fikirlərdən yenə sürücünün səsi ayırdı.

“Yeddinci vaqon qapını burax, qatarı gecikdirmə!”

Əsəd oturduğu vaqonda müxtəlif şeyiələr gəzirdi: Kimi deyirdi pilotdu qapını tutan, kimi deyirdi baş mühasibdir, kimi də deyirdi yox, bir nəfər italyandır. Birincilər höcətləşib pilotdu, deyə sözlərini göyərdirdilər.

Əsəd çaş-baş qalmışdı, pilot yerin yeddinci qatında nə gəzir? pilot göydə olar. Qapını tutan baş mühasibdə ola bilər, bir nəfər italyanda. Amma onlar qapını niyə tutsunlar, yeddinci vaqon Cənnətə gedir, getmək istəmirdilər, minməyəydilər, Cənnətə getmək məcburi deyil ki... Cəhənnəmi desən deyərəm hə!

“Bu qatarda hər şey məcburidi, könüllü şeylər arxada qaldı...” - Əsəd, özündən asılı olmayaraq, yanında oturan fransız qızının fikrini oxudu. “Cənnət məcburi ola

bilməz!”- fikrindəcə fransız qızına cavab verdi.”Yaxşı,mən Cənnət kimi bir qızam,özümü məcburən istəməsəm ,məni istəyərsənmi?”- fransız qızı fikrindəcə

soruşdu.”İstəyəyəm yox,dərdindən ölərəm,- Əsəd qızla söhbəti fikrindəcə davam etdirdi,- amma qorxuram bu axirət yolunda günah olar,Cəhənnəmə düşərəm”. ” Onsuz da bizim vaqonun son mənzili məlum deyil...”- qız fikirləşdi.”Elə məni qorxudan da odu,- Əsəd qızın cavabında fikirləşib mənalı-mənalı ona tərəf baxdı,- of ay xanım,cənnətə gedən vaqonda otursaydığ,mənzil başına çatana qədər min bir oyundan çıxardım...Ta etdiklərimə görə cəhənnəmə vasil ediləcəyimdən qorxmazdım...”Min bir oyun dedin,yadıma 1001 gecə düşdü,- qız Əsədin fikrinin cavabında fikirləşdi,- amma inanarsanmı,dünyadan elə gedirəm,ilk gecənin ləzzətini belə dadmamışam”. ”Necə,səni kimi gözəl qız!...- Əsəd fikrində heyrətləndi,- ola bilməz ,sənin oğlanın olmasın”...” Eh,- fransız gözəli fikrində ah çəkdi,- var idi, bir nəfər holland rəfiqim var idi ,amma onun özü də xanım kimi bir şey idi,gözü sənin tək kişilər də qalmışdı”...” Tfu! Sənin kişiliyin!”- Əsəd fikrində həmin hollandın ünvanına tüpürdü. “Hə,nə deyirsən?”- qız fikrində Əsədin gözlərinin içinə ehtirasla gülümsünə-gülümsünə soruşdu.”Yox,xanım,- Əsəd fikrində qəti etirazını bildirdi,- xətrinə dəyməsin, axirət dünyasına çata-çatda o qələti eləyə bilmərəm”... “ Özün bilərsən”...- fransız qızı bunu fikirləşib Əsədə arxa çevirdi.

Əsəd fikrini özündə çəmləyib gördü,qatar ağla gəlməz sürətlə gedir.Demək,qapını buraxdılar.Sürətlə getmək yaxşıdır,Əsəd bərk tələsir,amma bu dördüncü vaqonun hara getdiyini axirət dünyasının beşaddımlığında belə heç kəs bilmirdi.

Qatar tuneldən sıvrılıb vıyıltı ilə çıxdı.Ətrafi gözqamaşdırıcı,xoşhallandırıcı nur bürüdü.Qatar gedə-gedə vaqonlar açıldı,hərəsi bir istiqamətə yönəldi.Əsəd gedən vaqonların arxasınca dördüncü vaqonun pəncərəsindən qərribə bir nisgillə baxdı,içindən həm Cənnət həm də Cəhənnəm həsrəti keçdi.

Dördüncü vaqonu əvvəlcə dalana çəkдилər.Dedilər,yuxarıda götür-qoy edirlər, yerini müəyyənləşdirirlər.

Uzun götür-qoydan sonra qabağına bir “teplavoz” qoşub gəldiyi yolla geriyyə,fani dünyaya sarı yola saldılar.

Əsəd geriyyə qayıtmağına peşman deyildi,o yana tələsdiyi kimi,indi də bu yana tələsirdi.Amma yanındakı fransız afətini fikrində nə qədər qılıqlasa da , onun könlünü ala bilmədi,qız bərk küsmüşdü,heç vəchlə razılaşmadı.Qız Əsədin qılıqlarının cavabında bircə dəfə köntöy-köntöy bunu fikirləşdi: “Bayaq Cənnət qapıları sənin üzünə taybatay açıq idi,girəydində!amma yox, cəhənnəm əzabından qorxdun !... Əsl kişi Cənnət eşqinə Cəhənnəmdən qorxmaz!Mənim gözümdə səninlə o holland dılığının arasında heç bir fərq yoxdur! Siz bir sikkənin iki üzüsünüz!...”

Əsəd ,üzü o yana gedəndə qızın təklifinə yox dediyinə görə bərk peşmançılıq hissi keçirirdi,geri fani dünyaya qayıdacağını bilsə,yox deməzdi.

Amma ingilis xanımlarına durub yer vermədiyinə şad idi,bu hiss onun qəlbindəki peşmançılıq hissini yumşaldaraq Əsədə təskinlik və təsəlli verirdi,-

“Hörmət qazanmalısan ki,hörmət görəsən”...- yuxudan sərsəm oyanan Əsəd bilmədi, bu sözlər onlara aiddir,yoxsa yanında oturub bürünü dümsükləyən öz ömür-gün yoldaşına.

- Dur , düşürük!

- Bu qəribə yuxunun təsiri altında öz qaramat arvadına yol aç-aça metro vaqonundakı

tünlüyü yaran Əsəd qapının ağzına çatanda təəssüf hissi ilə fikirləşdi: “Üzü o yana gedəndə,gərək fransız qızına yox deməyəydim,harda qırıları,qırıları...”

Aşıq Qəribin Bakı səfəri

Saçı-saqqalı ağarmış Aşıq Qərib, vaqonlarına “Göy-Göl” yazılan 37 nömrəli qatardan Bakı şəhərinin baş vağzalına gün günortanın yerinə qalxar-qalxmaz düşür.

Düşən kimi onun diqqətini qarışıq çal-çağır səsləri, yeldöyəndə dolaşan küləklər kimi hər yandan gələn çeşidli musiqi çəkir.

Ətrafa çaşqınlıq içində boylanan Aşıq Qərib əvvəlcə elə bilir, başı hər b qovğasına qarışan Azərbaycanın paytaxtına deyil, başqa bir şəhərə düşüb. Qafiasız-filansız da olsa, öz-özünə düşünür: dad-bidad, olmaya Tiflisdə saz tünlүkdəkilərə ilişə-ilişə tələm-tələsik vaqona minəndə qatara səhv saldın, olmaya bir gecəlik bu narahat yolun sonunda bam-başqa bir şəhərə gəlib çıxdım.

Ola bilməz, bir bu qədər itkisi, qəmi-kədəri olan bir məmləkətin paytaxtında bu qədər şənlik olsun! El hədsiz-hüduzsuz sevinc içində bulunsun! Bu boyda şənliyin, belə bir kütləvi sevincin bir əsası, səbəbi olmalıdır!

Başında gözəlləmə, qoşma əvəzinə belə-belə fikirlər çağlayan aşıq ətrafındakı bu şənlik, sevinc burulğanının içində fırlana-fırlana başqa şəhərə düşməsindən şəklənir. Köynəkdəki sazını qoltuğuna bərk-bərk sıxıb özü də sıxıla-sıxıla diqqət kəsilir. Görür, yox, ətrafda oxunan mahnıların əksəriyyəti doğma Azərbaycan türkcəsindədir.

Belə olduqda onu xoflandıran şübhələr izsiz-tozsuz itsə də, təəccübü birə beş artır. Bəs bu millət, bu xalq nəyə sevinir ki, onun aşiqinin bu boyda sevincdən xəbəri yoxdur? Bu sual ürəyindən cərəyan kimi keçəndə öz-özünə utanır, gör Aşıq nə günə qalıb ki, daha doğrusu, Qərib qürbətdə necə geriləyibki, öz xalqının elliklə tüğyan edən dəryalarca sevincindən zərrəcə xəbəri yoxdur.

Elə buna görə də ətrafı başına alan bu sevincin səbəbini bir kəsdən soruşmur, soruşmağı özünə sığışdıra bilmir. Aşıq özü ən cüzi sevincin ötürücüsü, yayıcısı olmalıdır. Nə təhər ola bilər ki, qoltuğu sazlı aşıq qarşısına çıxanın birindən soruşsun: Ağrın alım, bu millət nəyə sevinir? O adam deməzmi ki, sən kimi aşığın başına, daha doğrusu, kül qoltuğundakı o saza, sevincin səbəbini aşıq bilər, uşaq bilməz.

Odur ki, şən tünlüyün içində utana-sıxıla irəliləyən aşıq Qərib soruşmağı özünə rəva bilmir, heç kəsdən heç nə soruşmur.

Bir ara öz-özünə düşünür: Ayə, olmaya bu gecə mən yol gələrkən, bunlar işğal altında olan torpaqları qaytarıblar?!

Bunu soruşub dəqiqləşdirməkdən də utanır. Fikirləşir ki, axşam qonaq qalacağım evdə xəbərlərə baxar, bu sevindirici xəbərdən xəbərim olmadığını bir kəs bilmədən hər şeyi bilərəm.

Aşıq Qərib bu götür-qoylardaykən qənşərinə özü kimi qoltuğusazlı, sazı-köynəkli bir aşıq çıxır. Öz tayfasından olan bu adamı görən Qərib kövrəlir, sazı köynəyindən çıxarıb sinəsini basıb, alır görək nə deyir. (Aşıq Qərib bu yerdə dediyini deyənə qədər, mən onu da deyim ki, Qəribin bu hərəkəti o biri aşığın nəzərindən qaçmır, görür, önündəki aşıq sazı köynəyindən çıxarır., ozan çevikliyi ilə başa düşür ki, indicə burada deyişməyə bənzər nəsə baş verəcək, odur ki, bu

aşıq da cəld əlini atır öz sazına bir göz qırpımında könəyindən çıxarıb sinəsinə basıb Qəribin qabağında müntəzir durur, necə ki, Hollivud filmlərində düşmən klanlardan olan iki mafioz təsadüfən üz-üzə gələndə, silaha əl atıb üz-üzə dururlar, bax elə), hə, alır Aşiq Qərib:

Mən aşiq olmuşam əzəl anadan,
Aşiq, bu nə sevinc, bu nə şənlikdi?
Beş saat dayandıq gömrükxanada,
Aşiq, bu nə sevinc, bu nə şənlikdi?

Alır bayaqdan bəridi hazır duran aşiq, görək, Qəribin cavabında nə deyir:

Yenicə gəlmişəm mən də, ay aşiq,
Mənim də yollarım oldu dolaşiq.
Sözlər təm-təraqılı, səslər qarışıq,
Bilməm bu nə sevinc, bu nə şənlikdi.

Molla gec doyan, aşiq tez duyan olur. Qərib də həmin an duyuc düşür ki, bu aşiqdən xeyir yoxdu, bənd olub bağlamağa da dəyməz, elə Allahdan bağlı kimi bir şeydi. Odur ki, tanışlıq bəndini demədən məyus halda sazı köynəyə qaytarıb təntənəli tünlüyü yara-yara yoluna davam edir.

Çal-çağırılı bazarların, min cür mahnılı “talkuqkaların”, ətrafi nəğməli ticarət mərkəzlərinin, gəlin kimi bəzəkli toyxanaların yanından əsl qərib kimi keçən Aşiq Qərib gəlib əslən təbrizli, faktiki bakılı qohumunun evinə, yəni mənzil başına çatır.

- Bu gün bayram-zad deyil ki? – hal əhval tutduqdan sonra ev sahibindən basıla-basıla soruşduğu bu olur.
- Niyə soruşursan? – Ev sahibi gülümsünür.
- Nə bilim, elə-belə. – Aşiq Qərib milli sevincin səbəbini bilmədiyindən doğan narahatçılığını gizlədir, sualının kökündə elə bu durduğunu qohumuna demir. Ürəyində fikirləşir, nahaq soruşdum, qohum da olsa, aşığın belə işlərdə nadanlılığını bilməsə, yaxşıdır.
- Çıxıb çayxanalara baş çəkmək məqsədilə soruşdunsa, ona bayram filan lazım deyil, - aşığın qohumu deyir, - bu gün dincəl, sabah kefi kök durub o telli sazını kökləyib məclis ovuna da çıxarsan.
- Yox əşşi,elə bir fikrim yoxdur, - Aşiq Qərib bunu deyib sazını küncə söykəyir.
- Bir stəkan çay içib, yemək yeyəndən sonra aşiq sezilmədən televizora sarı sifcinir. Pultun düyəsini basıb ekranı açır ki, ümumsəltənət sevincinin səbəbini öyrənsin.
- Deyəsən Tiflisdə Azərbaycan kanallarının həsrətini çəkmişən? Qəribin bu hərəkəti qohumunun nəzərindən qaçmır.
- Hə, bərk darıxmışam... – Aşiq bunu deyib televizorun qabağında yerini rahatlayır.

Aşiq Qərib görür ki, açdığı kanalda çal-çağırılı çağlayan veriliş gedir. Pultun düyməsini hövləng basıb kanalı dəyişir. Oradan da konsert verirlər.

Pultun düyməsini yenə basır, yenə şənlik, kanalı yenə dəyişir, yenə mahnı, yenə sevinc dolu hay-haray...

“Görəsən, nə baş verib mənim xəbərim yoxdu?” – Aşıq Qərib nigarançılıqla fikirləşir. Hansısa kanaldan bu barədə nəsə öyrənmək ümidi ilə pultun düymələrini yenə inadcasına basır, hər yerdə kütləvi şadyanalıq, hər yerdə mahnı, hər yerdə Xəzər dənizi kimi dalğalanan sevinc. Bir-iki dəfə hal-hazırda konsert olmayan kanala təsadüf etdisə belə, orada da sonrakı məclislər üçün müğənni seçirdilər, aşığı irdələyirdilər.

Aşıq Qərib öz-özünə düşünür: Bir gör, elliklə gələn bu sevinc nə böyük, nə möhtəşəmdir ki, durmadan çalib-çağırانlar, çırtma vurub rəqs eləyənlər azlıq edir, bu boyda sevincin qabağında müğənni, xanəndə, aşığı qıtlığı yaranır. Belə kasadlığın qarşısını vaxtında alsınlar deyə, kişilər işlərini ehtiyatla tuturlar, bir yandan da yenilərini seçib-irdələyirlər. Bu yerdə deyirlər, ehtiyatlı igidin anası ağlamaz...

Qərib bunları bilir, amma əlindəki pultu nə qədər fırlasa da, telekanalları nə qədər dəyişsə də, kütləvi sevincin səbəbini anlaya, hamılıqla tüğyan edən bu şadyanalığın məğzinə, özülünə vara bilmir.

Aşıq hər şeyi, o cümlədən Bakıya səfərinin məqsədini də unudur, düz qırx gün, qırx gecə televizorun qabağından çəkilmir, radionu da yanına qoyur, gecəli-gündüzlü gözü televizorda, qulağı radioda olur.

Aşıq Qərib qırx gün, qırx gecə ərzində gördüklərinə, eşitdiklərinə əsasən belə qənaətə gəlir: Məmləkəti bürüyən kütləvi sevincin təsirindən hərə əlinə bir şey alıb, əlitarlı olmayan əlisazlıdı, əlisazlı olmayan əliqavallı, əliqavallı olmayan əliqarmonlu, əliqarmonlu olmayan əliudludur...

Əliboş olanlar isə ağzıalətlilərdir, ağzında tütəyi olmayan ağzıklarnetlilərdir, ağzıklarnetli olmayanı ağzızurnalıdır, ağzızurnalı olmayanı ağzıbalabanlıdır, ağzıbalabanlı olmayanı ağzısaksafonludur, ağzısaksafonlu olmayanı ağzıdüdüklüdür... Bir sözlə, hamı məşğuldur.

Əli-ağzı alətsizlilər isə əliqələmlilər, ağzısözlülərdir, onlar da çalib-oxuyanlara şeir yazır, nəğmə bəstələyirlər.

Aşıqlar da ağız-ağıza verib girişiblər sevinc yarışına, telli sazların köynəklərini yeri gəldi, gəlmədi usanmadan soyundurub-geyindirirlər.

Aşıq Qərib beləcə qırx gün, qırx gecə tab gətirir, qırx gün, qırx gecə ərzində öz-özündən soruşur: Bu nə sevincdi belə, niyə mən onun səbəbini bilmirəm? Bəlkə məmləkəti bürüyən sevincdə mənim də bir aşığı payım var? Mən də bu millətin oğluyam axı! Allah eləməsin, birdən elə qayıdıb Tiflisə gedərəm ki, buradakı sevinc payımdan xəbərim olmaz, o da qismət olar saziçilpaq sıravı bir aşığa!...

Belə-belə şübhələr qırx gün, qırx gecə aşığın içini didir, yeyir.

Qırx beşinci gün Qəribin səbri tükənir, abırlı xanım kimi otağın küncünə qısılib qalan sazının köynəyini çıxarıb basır bağına, üzünü həmin anda kanalların birində çalib-oxuyan qalifeyşalvarlı, başı buxarapapaqlı həmkarına tutub görək nə deyir:

Başına döndüyüm ay aşığı, aşığı,

Daxili yollarla gəldim yanına.
Qaranlıq suala özün saç işıq,
Nə sevindi, düşüb xalqın canına?

Ekran önündəki saz dostunun cavabında televizordakı aşiq alıb görək nə deyir, tərəfindən ərz eləyək, feyziyab olaq:

Sən həm tamaşaçı, həm də aşiqsan,
Bixəbər, görünür, eldən uzaqsan,
Sevinə bilmirsən, yaman yazıqsan,
Sevindi, düşübdü xalqın canına...

Alır Aşiq Qərib, görək ekrandan irişən aşığın cavabının cavabında nə deyir, onun da tərəfindən ərz eləyək, canımız sağ olsun:

Gəəəl bulam, eey!
Aşiq oturmusan televizorda,
Səni sevindirən, de, nədir orda,
Yoxsa zəfər səsi çatıbdır yurda?
Nə sevindir, düşüb xalqın canına?

Tevizordakı aşiq sazı yenə basır sinəsinə, görək bu dəfə nə deyir:

Ay heeeey!
Başına döndüyüm, bülbültək ötən,
Baxıram, sevinir sevimli vətən,
Hamıya qoşulub sevinirəm mən,
Sevindi, düşübdü, xalqın canına.

Tevizordakı həmkarının bu sözləri Aşiq Qəribin içini gəmirən şübhələri lap qıcıqlandırır, odur ki, telli sazı sinəsinə basıb bir nəərə çəkib deyir:

Çal a balam, heeeeeeee!
Telli sazın çıxıb köynəkdən, dondan,
Sevincin od alıb elin odundan,
Eləsə, mənə də pay çatır ondan,
Nə sevindi, düşüb xalqın canına?

Alır ekrandakı ozan görək bu sözə nə deyir:

Başına döndüyüm ay Qərib qağa,
Bu sevinc burdadı, çatmır uzağa.
Buyur burda sevin, yoxdu qadağa.
Sevindi düşübdü xalqın canına.

Aşıq Qərib yanıqlı-yanıqlı sazı sinəsinə basıb yenə ucadan bir nəərə çəkib nəşə demək istəyir, amma televizorda həmin veriliş qurtarıb estrada konserti başladığından çatdırıb deyə bilmir, sözü (yarımçıq qalır, demək istəmirəm) nəərə zirvəsində qalır.

Qərib bağlama bəndini deyə bilməsə də, millətin sevincinin səbəbini öyrənməsə də, bəzi əhəmiyyətli məsələlərdən hali olur, məsələn bilir ki, hələ ki, Bakıdadı, xalqın sevincinə qoşulub o da sevinə bilər, doyunca çalıb oxuya bilər.

Axşam işdən döndən ev sahibi otağın ortasında sinəsi sazlı, gözlərində sevinc ulduzcuqları parlayan Aşıq Qəribi görüb xoşməramlı heyrətlə heyrətlənir. Onun qırx gündü televizorun qarşısında qəmli-qəmli oturduğunun şahidi olan qohumu sevinə-sevinə aşığın sevincinin səbəbini soruşur.

Aşıq Qərib telli sazı həsrətində olduğu Şahsənəm kimi bağrının başına basıb görək nə deyir, tərəfindən dinləyək biz də şad olaq:

Başına döndüyüm ay əziz qohum,
Xalqın sevincinə sevinirəm mən .
Yadıma düşməyib nə Təbriz, nə Qum,
Xalqın sevincinə sevinirəm mən.

- Xalq nəyə sevinir ki? – Necə vaxtdı Aşıq Qərib ondan soruşmaq istədiyini, ev sahibi çaşıb aşıqdan soruşur, - indicə şəhərdən gəlirəm, elə bir şey olsa, mən də eşidib bilərdim. Görək bu dəfə Aşıq qərib əziz qohumunun cavabında nə deyir:

Sirlidir sevincin hayı-harayı,
Çatdı aşığın da öz sevinc payı.
Olsun bu dünyanın min bir olayı,
Xalqın sevincinə sevinirəm mən.

Beləcə, söz tamam olur. Aşıq Qərib ümummillə sevincə qoşulduğu və qovuşduğu gündən etibarən yenə qırx gün, qırx gecə Bakıda qalır, o ki var sevinir, sevinə-sevinə millətin nəyə sevindiği barədə düşünür, gizlin götür-qoylar edir, amma bu kütləvi şənliyin, sevincin səbəbini, məğzini anlaya bilmir.

Elə, ulusa qoşulub sevinə-sevinə özünə təsəlli verir ki, sevincli sirdən baş açma bilməsə də, bu milətin bir aşıq oğlu kimi ona da sevinc payı çatdı.

Qırx birinci gün yenə də sevinə-sevinə bu ümumsəltənət sevincinin əsası və səbəbi barədə ürəyinin dərinliyində məxfi götür-qoylar edən Aşıq Qərib Təbrizə yola düşür.

Təbrizdə onu necə ovqat, nə təhər əhval-ruhiyyə qarşılayır, həmin sevincdən Qəribdə əsər-ələmət qalırımı, bilmirəm, qoy bu barədə təbrizlilər yazsınlar. Mən gördüyümü yazdım, necə ki, aşıq gördüyünü deyər.

Artım

Məmləkətin ucqar kəndlərindən olan Qonqal kəndindəki köhnə dostumgilə düşən kimi hiss etdim ki, bu ailənin əvvəlki ab-havasında nəsə dəyişiklik var. Doğma ailə durumunda nəsə bir yadlıq sezilir. Bilirdim ki, dostum Cümşüdün bir oğlu, bir qızı var, uşaqlar çoxdandır şəhərdə məskunlaşmışlar. Amma ailədəki qalabalıqdan heç cür baş açə bilmədim. Sanki ailə içində ailə yaşayırdı. Çox uşaqlı küfət süfrə açılarda ev sahibləri ilə birlikdə süfrə arxasında ədəb-ərkənlə əyləşir, ortalığa gələn yeməklərdən doyunca yeyir, ağızlarını silir, dinməz söyləməz öz otaqlarına çəkildilər. Uşaqlar hərdən şuluqluq eləyəndə, analarının səsini eşidirdim: – “ay uşaq, dinc olun, evdə qonaq var!” – (güman ki, məni nəzərdə tuturdu) uşaqlar da həmin saat sakitləşirdilər. Axşam televizorda xəbərlər proqramı başlayanda, ər də, arvad da kirmişcə gəlir, televizoru açır, diqqət kəsilirdilər. Öz valideynlərinin arxasınca kiçik yaşlı uşaqlar da olduqları otaqdan iki bir, üç bir çıxıb televizorun önündə bardaş qurub elə qulaq asırdılar, elə bil, ölkə xəbərlərinin məğzini – mənasını artıq başa düşürlər. Xəbərlər qurtaran kimi əvvəlcə valideynlər, onların arxasınca uşaqlar da durub öz otaqlarına keçirdilər. Cizgi filmi gedəndə balacalar, teleserial olanda isə uşaqların anası çıxıb ekranın qabağında dinməz-söyləməz otururdu. Film qurtaran kimi yenə səssiz-səmirsiz durub öz otaqlarına keçirdilər.

Bu müəmmalı adamları üç gün müşahidə edəndən sonra, dördüncü gün dözə bilmədim, dostumdan soruşdum:

- Bunlar kimlərdir? Heç adama yovuşmurlar.

Cümşüd köks ötürdü, siqaretin tüstüsünü ciyərlərinə çəkib, üzümə mənalı-mənalı baxdı, amma dinmədi.

- Arvadın qohumlarıdı? – deyə yenə soruşdum.

Dostum yenə dinmədi, amma bu dəfə başını qəmli-qəmli buladı ki, yox arvadın qohumları deyil.

Yenə araya sükut çökdü. Marağ məni rahat buraxmadı:

- Qaçqın qohumlardandı? – yenə soruşdum.

- Dostum siqaretdən bir qüllabda vurub yenə başını buladı.

Artıq mənim sualım qalmadı.

Soruşmadım. Amma Cümşüd yarıpıçılıtlı səslə dilləndi:

- Bu sirri mənimlə arvadımdan başqa heç kəs bilmir, on üç ildi qarnımda saxlayıram. Heç kəsə deməmişəm amma sənə deyəcəyəm.

Marağ məni bürüdü. Oturduğum kətli ev sahibinə tərəf sifcindirdim.

- Səni etibarlı adam kimi tanımışam, – sözünə davam etdi, – bilirəm ki, ağızından çıxmaz...

- Əlbətdə çıxmaz, – dedim, – daşdan çıxarsa, məndən də səs çıxar.

- Çıxsın, – dedi, – mənim də evimi yıxarsan, bunların da.

- İstəyirsən, and içim, – dedim.

- And – filan lazım deyil, – dedi, – onsuz da içimi yeyirdi, on üç ildi amanımı kəsmişdi, danışmağa bir etibarlı adam axtarırdım, kənddə elə adam yoxdu sirrini açasan, ürəyini boşaldasan...

- Hə,de görüm,səbrim tükəndi.

Dostum mənə tərəf əyildi:

- Keçmiş iqtidarın tərəfdarlarıdır,- daha da pıçıltılı səsle dedi.

- Kimin?- qeyri-ixtiyari soruşdum.

- Keçmiş prezidentin,- dostum köks ötürdü,- on üç il bundan əvvəlin söhbətidir,elə onda da bu zaman olardı,söz vaxtına çəkər,deyiblər.

Təzə qaş qaralmışdı.Gördüm inək gəlib çıxmadı.Əyin – başımı geyib malı axtarmağa getdim.Qaranlıq düşəndə tapıb qabağıma qatdım.İnək darvazanın ağzına təzəcə çatmışdı ki,o gördüyün döngədən bir qara maşın çıxıb düz qabağımda saxladı.Öz-özümə düşündüm,kimdir bu sarsaq oğlu sarsaq,malı hürkütdü.İnəyi qaytarıb darvazadan keçirərkən maşından bir nəfər kişi düşdü,boğuc səsle məni çağırırdı.

-Ay dayı,bir bəri dur!-dedi.

Sümüyüm sancdı.Amma xoflandığımı biruzə verməyi özümə rəva bilməyib yaxınlaşdım.Kişi qoluma girdi:

-Maşında iki nəfər var,- dedi,- bir bəy , bər də bir xanım,qaçan prezidentin tərəfdarlarıdır.Bunları bir neçə gün sən öz evində gizlətməlisən...Allah qoyar,prezident öz vəzifəsinə ,yeni yenidən iş başına qayıdar,sənin də zəhmətin itməz.

Udqundum.Sözün düzü,qaçan prezidentə hörmətim var idi.Bir də niyə olmasın,prezidentdi,istər qaçsın,istər dursun, hörmət etməlisən.

Maşından düşən kişi udqunduğumu görüb əlavə etdi:

-Fikir çəkmə,bu günlərdə gəlib aparacağıq.

Araya sükut çökdü.

-Adın nədir? Kişi soruşdu.

-Cümşüd.- dedim.

-Hə , Cümşüd dayı,nə deyirsən?

-Nə deyim!? Qonaq Allah qonağıdır,özü də prezidentin adamlarıdı,deyirsən.

-Hə,prezidentin yaxın adamlarıdır.

-Nə deyirəm,buyurub düşsünlər.Bu ev ,bu da – mən...

Mən bunu deyəndə , kişi qolumu buraxdı,maşına yaxınlaşdı.Arxa qapını açıb içərdəkilərə nəsə dedi.Ordan bir nəfər cavan kişi və bir gənc xanım düşdü.Mənə alçaq səsle salam verib yanımda durdular.

Qonaqları gətirən kişi bir də mənim qoluma girib kənara çəkdi:

-Amma haa!.. Bunları ayrı-ayrı otaqlarda yerləşdirməlisən...Yaxşı tanışlıqdan başqa ,bir-birilə elə bir əlaqələri yoxdu...Oldu?

-Olar.- dedim.

-Da , xudahafis,- kişi bu sözü deyib , maşına oturdu,qara maşını yerindən sürətlə üzdü.Qaldıq tanımadığım qonaqlar və mən .

-Bəs uşaqlar?- səbirsizlik edib əhvalatın sonrasını gözləmədən soruşdum.

-O zaman uşaqlar yox idi,elə ikisi idi,uşaqlar sonra oldu,- ev sahibi yenə köks ötürüb sözünə davam etdi,- bir söz,prezidentin adamlarını evə gətirdim,yan-yana ayrı-ayrı otaqlarda yerləşdirdim.İnsafən, deməliyəm ki,o gündən bu günə qədər özlərini çox mədəni aparırlar.Yemək verərsən yeyərlər,verməzsən, heç nə deməzlər,otaqlarına çəkilib nə vaxt süfrə arxasına dəvət edəcəyini

gözləyərlər.Onu da deyim,əvvəl başdan lap çəkinə-çəkinə davranırdılar,get-gedə alışdılar,indi evin adamları kimidirlər.

Xülasə, bir gün keçdi ,bunları aparacaq adam gəlmədi,iki gün,beş gün,on beş gün keçdi heç kəs gəlmədi.Bir ay keçdi gələn olmadı,bir il keçdi, heç bir xəbər çıxmadı.On il keçdi bunlara yiyə çıxan olmadı.On üçüncü ildir ki,bunların aqibəti ilə ,taleyi ilə maraqlanan adam yoxdu.Mənsə,həmin o bədnam gecə bunları gətirən adamdan bir ünvan- telefon almadım ki, gətirdiyi qonaqları xatırladam ,yadına salam.Nə biləydim...Elə bildim,bir gecə qalarlar,uzaq başı bir-iki gün qonaqlayaraq, sonra gəlib apararlar,prezidentin adamlarıdır,başlarından keçməyiblər ha...Özləri də bir şey demirlər.Gördüyün kimi ,kirmiş,dilsiz – ağılsız mal kimi dolanırlar...

Bir ay olardı bizə məskunlaşandan ,bir gecə,bilmirəm,gecənin nə vaxtı idi,arvad məni dümsükləyib şirin yuxudan oyatdı:

-Eşidirsənmi?- deyə pıçılıyla soruşdu.

Dinşiyib diqqət kəsildim.

Eşidirəm nədi,az qala ev uçsun,sanki kimsə qonaq qadın olan otaqda dəmir çarpayını dağıdır.

Sözün düzü,bərk qorxdum.Elə bildim,iqtidar duyuc düşüb gəlib yazıqları zorla aparırlar.Dedim,evim yıxıldı,ta mənimki keçdi... Gördüm, dəmir çarpayının səsi get-gedə güclənir.Ap-aydın eşidirəm, çarpayının başı hiddətlə divara dəyir, sanki divardan deşik açmağa səy göstəririlər.

Yarı yuxulu yerimdən sıçradım,həmin otağın qapısını açmağa cəhd etdim,arxadan bağlı idi.Həyəcanla səslədim ki:

-Ayə kimsən? Mənim evimdə nə gəzirsən? Mənim qonaqlarımdan nə istəyirsən?

Çarpayının dəhşətli səsi xırıp kəsdi.Araya qulaq batırıcı sükut çökdü.Dedim,ocağım qaraldı, yəqin faciə baş verdi,prezidentin adamlarını öldürdülər.Odur ki, otağın qapısını hiddətlə döydüm.Qarıya güclü təpik zərbələri də endirdim.- Açın qapını!- deyə qışqırdım.

Cavabında qonaqlardan kişi tayının səsi gəldi:

-Narahat olmayın,Cümşüd dayı,hər şey qaydasındadır.

Duruxdum.Yuxulu gözlərimi ovdum.Sonradan-sonraya işin nə yerdə olduğunu anladım,nələt kor şeytana!- deyib yerimə uzandım.Gördüm, işi bizim arvad da duyub,için-için gülür.

Səhər yeməyinə çıxanda üzümə baxmağa utanırdılar.İkisinin də üzü pörtmüşdü.Xanımın başı yerdən qalxmırdı.

Çayımızı içəndən sonra qonaq kişi:

-Cümşüd dayı,- deyə sözə başladı,- sizə bir şey deyəcəm, amma bizi düz başa düşün.

-Niyə başa düşmürəm,ay bala,- dedim,- insan deyilikmi!?

- Cümşüd dayı,- kişi tayı ürəklənib sözünə davam etdi,- biz bir - birimizi sevirik.Əgər siz etiraz etməsəniz ,evlənmək istəyirik...

-Mən kiməm etiraz edim?- səmimi təəccüblə soruşdum.

-Necə yəni kimsiniz?!- qonaq sualımı sualla qarşıladı.

-Mənə nə dəxli var,- dedim,- öz işinizi özünüz bilərsiniz.Prezidentin adamlarısınız,mən sizə göstəriş verəmmərəm ki?! Evlənmək istəyirsiniz evlənin.Allah mübarək eləsin !...

-Cümşüd dayı,sizə dəxli var,siz ev yiyəsisiniz...

-Ev yiyəsi olanda nə olar...Evlənmək fikrinə düşmüşünüz,özünüz bilərsiniz,inşallah,bu yaxınlarda gəlib apararlar, evlənərsiniz...

-Siz bizi anlamadınız ,Cümşüd dayı,- kişi tayı dedi,- biz elə burda evlənmək istəyirik.

-Burda?! – mən udqundum,- burda necə ola bilər?! Sizin burda qalmağınızı heç kəs bilmir, nədə bilməməlidir...

-Eybi yoxdu,- yenə kişi qonaq dedi,- öz aramızda eylərik, kəbinimizi də siz kəsərsiniz,xeyir-duamızı da verərsiz.Sözün kəsəsi,gəlinin də valideyni siz olarsın , bəyin də .

İkisi də gülümsündü.

-Bu necə ola bilər?- deyə soruşdum.

-Ola bilər,- bəy dedi,- elə bil evinizə həm gəlin gətirirsiniz,həm də qız köçürürsünüz...

-Nə deyirəm,evlənmək istəyirsiniz,evləndirək...- dedim.

Uzun sözün qıçası,kasıblığa baxmayaraq bir az bazarlıq elədim,bizim arvad təzə gəlinlə baş-baş verib toy tədarüki gördülər,xonça bəzədilər,evi sələqə-sahmana saldılar,axşamına dörd adamlıq gözəl bir toy süfrəsi açdılar.Məlum səbəbə görə toya heç kəsi dəvət edə bilmədim.Bir xudmani toy məclisi qurduq.Yedik-içdik,xeyir-dualarını verdik.Təzə ailənin şərəfinə badə qaldırdıq.Bəy bir az dəmlənəndən sonra –“Ay bəy, toyun mübarək ”- deyə özü özünə mahnı oxudu.Gəlin də ona qoşuldu,ağız - ağıza verib xeyli oxudular, masanın üstündə dəf vurdular,bizi də oynatdılar,özləri də oynadılar.Adam azlığını nəzərə almasaq,toy gözəl keçdi...

Həmin gecədən etibarən yataq otaqlarını birləşdirdilər,dəmir çarpayıları bəridəki otaqda yan-yan qoydular.O yandakı otağı isə əvvəlcə qonaq otağı eylədilər,sonrasa həmin otaq dönəb oldu uşaq otağı.

Toydan ay yarım keçmiş bizim arvad dedi,gözün aydın ,ay kişi, gəlinin boyuna uşaq düşüb.Sözün düzü,sevindim.Belə şeyə kim sevinməz!

Gün keçdi ay dolandı, dünyaya gözəl bir qız uşağı gətirdi.Elə burda , evdəcə doğdu, əvəçiliyini də bizim arvad elədi.Sonra bizim dili yanmış qarı deyib,bir uşaq azdı ,qıza bir qardaş da lazımdı.

Aradan az keçmiş gördüm,qadın tayının yenə qarnı dombaldı.Doğdu,yenə qızı oldu. Etiraf edirəm ki,ikinci uşağa da sevindim.Ailə də körpə yaxşı şeydi.Elə bil insanı cavanlaşdırır.Bircə,gecələr oyanıb saatlarla ağlamağı olmayaydı.

Bir vaxtdan sonra gördüm, gəlin yenə hamilədi.Uşaqların köbəkənəsindən ,yani bizim arvaddan soruşdum,bu nə xəbərdi?

Dedi,bunu da doğub daha doğmayacaq.Oğlan istəyir,bacılar qardaşsız olmaz.

Doqquz ayın tamamında doğdu,oğlu oldu,buna da sevindim,hər necə olursa olsun, oğlan oğlandı.Bizim arvad dedi,pir kimi oğlandı,adını Pirvəli qoyaq.

Gəlin dedi,yox,uşaq biz burda sirli yaşayarkən dünyaya gəldi,adını Sirəli qoyacam.Uşağın atası etiraz etdi,dedi,elə ad eşitməmişəm.Fəqət xeyli mübahisədən sonra arvadın suru yeridi.

Rahat nəfəs aldım.Güman etdim ki,daha doğmaz.Məndən nə gedir,doğur, doğsun,amma ev onsuz da daracaqdı,uşaqların sayı artdıqca lap dözülməz olurdu.

Günlərin bir günü görəndə ki, gəlinin qarnı yenə dombalıb,gözlərimə inanmadım.Cin vurdu kəlləmə.Bizim arvadı yana çəkib qəti etirazımı bildirdim:

-Üç uşaq bəs deyil?! Oğlan deyirdilər,oğlanları da oldu!...

-Ay kişi,neynəsin,boyuna düşüb...- deyə arvad dil - ağız eylədi.

-Canına çor eləsin! Gedib abort etdirdin!

-Hara getsin? Yazıq evdən eşiyə çıxma bilmir ki!

Nə işə,doğdu.Qızı oldu.Adını mənim xahişimlə Bəsdə qoyduq.Danmaram,bu uşağın dünyaya gəlməsinə sevinmədim.Qoy Allah günahımdan keçsin.

Nə qədər qəribə olsa da, nəhs günlərin birində qadın tayını yenə qarnı burnunda gördüm.Abır – həyanı buraxıb diqqətlə baxdım.Azı beş-altı ayın içində olardı.

-Doğmasın!Abort eyləsin!-Bizim arvadı yenə xəlvətə çəkib qətiyyətlə dedim.

-O yazıq da abort ümidi ilə növbəti uşağa qalır.- dedi.

-O nə deməkdir?- qeyzlə soruşdum.

-Hər dəfə elə bilir, bu gün-sabah öz adamları gəlib aparacaqlar.O da gedib şəhərdə abort etdirəcək.Gəlmirlər,gecikirlər,uşağın vaxtı ötür,neynəsin!...

-Bəs mən neyniyim!?- dedim,- nolsun ki, hörmətli adamların adamlarıdır!... törəyib artmalarına etiraz etmirəm,amma məni də başa düşsünlər gərəkdir.Bu boyda külfətə baxa bilmirəm...Onları gətirəndə cəmi iki nəfər idi,mən iki nəfəri öhtəmə götürdüm,özü də iki günlük,bu da olsun iki aylıq,iki illik,ta demədim ki,ömürlük onlara tərəfdarlar yetişdirəcəm...Bəsləyəcəm...Bu prezidentin adamları ola nə var...Adam bir təhər dözərdi.Gedib icra başçısından yardım diləyərdim.Bunların mövcudiyyətini açıb ağırtmaq olmur.Sabah bilsələr , adamın nənəsini yandırarlar.Deyərlər,sən nə haqla qaçmış prezidentin adamlarını çoxaldırsan!...

-Yaxşı,yaxşı,- arvad sözümlə kəsdi,- bir başladın ,sözünün axırını görünmür...

-Sözümün canı budur,apar ayrı adnan abort elətdir.

-Ay kişi,hara aparım,tanıyan-zad olar,evimiz yıxılar,- arvad etiraz etdi,- bir də,bu gün sabah doğmalıdır,ona abort eliyəllər?

Bir azdan doğurdan da doğdu,yenə qızı oldu,bu dəfə də mənim təklifimlə adını Kifayət qoydular.

Yenə başladıq şad-xürrəm yaşamağa,növbəti çağanı bəsləməyə.

Ay kişi,sən bir həyasızlığa bax! Kefimin kök vaxtında bir də görəm,gəlin yenə qarnını dombaldıb.Olmadı,evdə növbəti dava-dalaşdan sonra yenə doğdu.Bir oğlu da oldu.Adını Sirvəli qoydular.

Külfətin sayı artdıqca mənim vəziyyətim ağırlaşdı.Bilmirdim , nə edim,bu artımın qarşısını nə ilə alım.Bilirsən indiki dövrdə çoxsaylı ailə nə deməkdir.

Təzə-təzə özümə gəlirdim ki, gördüm qadın tayı yenə hamilədir.

Utanmağı buraxıb,gözümlə qarnına işarə edib:

-Yenə? – deyə soruşdum.
Gəlinin üzü azca pörtüdü:
-Bəli,- dedi.
-Qızım,yetər!- dedim.
-Qız olsa , sizin xətrinizə adını Yetər qoyacam,- dedi və üzümə irişdi.
O an ona çox şey demək istədim,amma deyə bilmədim.Yetər sözünü demişdim,Odur ki,bununla da kifayətləndim.
Doğdu.Köbəkənənəsi bayıra çıxıb dedi,qız oldu.
Uşağın atası heç kefini pozmadı.Buna anamın adını qoyacam dedi.
-Elə şey yoxdu,- dedim,- anasıyla da danışmışıq, körpənin adını qoyduq
Yetər.- Sonra cəsarətimi toplayıb gözümü prezidentin adamının gözünə zilləyib əlavə etdim,- həm də bütün mənalarda yetər!
-Mən də onu deyirdim,- dedi,- anamın adı da Yetər idi.
Bundan artıq heç nə demədi.Belə başa düşdüm ki,mənim nə dediyimi anladı.
Ondan sonra bir il keçir.Şükür, hələki, boyuna uşaq –filan düşür.Görünür,özlərinə nəzarət eyləyirlər.Inanarsan,uşaqların içərisində mənim üçün ən sevimlisi Yetərdi.Bəlkə də,sonbeşik olduğundandı.
-Demək, gələn-mələn olmadı?- qeyri-ixtiyari soruşdum.
-Xeyr,heç kəs gəlmədi,-Cümşüd bunu deyib köksünü ötürərək bir siqaret də alışdırdı,- qaçan prezident də vəfat etdi,ondan sonra,səhv etmirəmsə,hakimiyyətə dördüncüsü gəldi.Bunların dalınca isə gələn olmadı ki,olmadı.Dövran dəyişir,hakimiyyət dəyişir,bunları yadına salan , xatırlayan belə yoxdu.Ümidlərini üzmürlər,gözləyirlər,deyirlər gəlib aparacaqlar.Sözün düzü,mən də inanmıram ki,bunları burda qoysunlar.Gətirib mənə təhvil verən adam var axı!Yəqin gətirdiyi kimi də gəlib aparacaq.Amma artıq gəldikləri maşına sığmazlar.Kiçik bir avtobus lazımdır.- dostum siqaretin tüstüsünü ciyərlərinə çəkib,köksünü ötürdü,- nə bilim , hələ ümidimi üzməmişəm,elə bilirəm, bir gün gəlib aparacaqlar.
-Aparmasalar? - soruşdum.
-Apararlar...-ev sahibi yarı inamla dedi,- aparmasalar da ,ailədi, yaşayır...Odur ki,dolanış çətindi...Kişi tayı üzə çıxıb balalarına ruzi qazana bilsəydi, mən də bir rahat nəfəs alardım...Görək , Allah kərimdi,əlbət bir yol açar,gəlib apararlar.- ah çəkib ayağa qalxdı,- dur,içəri keçək,hava xeyli soyudu,gecədən keçib, bir çimir yuxulayaq...Amma bir gün gəlib bunları aparsalar, Yetərsiz bərk darıxacam...- deyib qapını arxadan bağladı.

Mən Vəfayam, Vəfa Vəlisoy. Arvadımın adı da Vəfadır, O da mənim kimi Vəlisoydur. Etiraf edirəm, biz evlənməmişdən Vəfa xeyli xoşuma gəlsə də qətiyyənlə onunla ailə qurmaq fikrində deyildim, çün ki adımız eyni idi. Bir qazanda iki qoçun başı qaynamadığı kimi, bir ailədə də iki Vəfanın olması, o zamanki fikrimcə, düz deyildi.

Amma tale elə gətirdi ki, evləndik. Bu barədə bir az aşağıda danışacağam.

Evlənməyinə evləndik, lakin, bir az keçmiş Vəfa iki ayağını qoydu bir başmağa ki, mən ərimin soyadına keçirəm, yəni oluram Vəlisoy. Onun qızlıq soyadı Əlisoy idi. Beləcə qalsaydı, xeyli fərqli olardı. Olduğu kimi qalmasını tövsiyə edənlər olsa da, inadlaşdı, olmaz-olacaq, keçirəm ərimin familiyasına. Bu minvalla qızlıq pasportunu dəyişib Vəfa Vəlisoy yazdırdı. Bununla da aramızda ki, fərq izsiz tozsuz itdi. İkimiz də olduq Vəfa Vəlisoy.

Gördüm olmur, dedim, heç olmasa sənin adını dəyişək, Sədaqət qoyaq, heç nə itirmirsən, zahirən dəyişsə də həmin mənanı verir. Dedi, ad dəyişmək elə yaxşıdırsa, sən ol Sədaqət. Dedim, kişi adını dəyişməz. Dedi, arvadın da kişi kimi iki əli, iki ayağı var. Kişidən nəyi əksikdir ki!? Daha höcətləşib nəyi əksik olduğunu demədim.

Biz cəhənnəm. mən gələcək uşağımızın dərdini çəkirəm. Onun doğum haqqında şəhadətnaməsinə yazılacaq: ata- Vəfa Vəlisoy, ana- Vəfa Vəlisoy. Uşaq kimə sübut edə bilər ki, söhbət iki adamdan gedir, özü də müxtəlif cinslərdən olan iki adamdan.

Gələcək övladımın müxtəlif yerlərə sənəd təqvim edərkən, necə cətinliklərlə üzləşdiyini indidən gözümün abağına gətirdikcə, haldan-hala düşürəm.

O günləri evdə tək idim, vəfa anasıgilə getmişdi. Birdən qapının zəngi çaldı. Durub açdım. Qapı arxasında qəşəng bir xanım dururdu, əsl mənim babım idi. Sözü düzü onu görəndə kimi quşum qondu, üzümə gülümsüyüb dedi:

- Vəfanı olarmı?

Düşündüm, deyəsən, tale mənim də üzümə güldü... o mənada...

- Vəfayam, - dedim.

- Vəfa Vəlisoyu istəyirəm,- xanım əlavə edib üzümə mənalı-mənalı baxdı.

Fikirləşdim, Allah gətirdi, dərə xəlvət, tülkü bəy.

- Vəfa Vəlisoy hüzzurunuzda müntəzir dayanıb,- dedim,- astanada durmayın, içəri keçin.

Astanada duran xanım ikibaşlı gülümsəyib:

- Mənə dişi tayını nəzərdə tuturam, -dedi.

Necə deyirlər, sındı qol-qanadım yanıma düşdü. Həm də, gözəlin son kəliməsi ilə bəndənizi dolaması məni lap sındırdı.

Xanım dönüb pilləkənlərlə üzünü aşağı enəndə, daldan atılan daş kimi arxasınca tolamazladım:

- Erkək tayı əl vermir?

Bilmirəm, azca yubanmış hazırcaıvablığıma dəlalət edən sözümlə eşitdimi, eşitmədimi, nə bir cavab verdi, nə də dönüb geri baxdı.

Bir həftə olar, gədanın biri evə zəng vurub soruşur:

- Vəfa Vəlisoygildəndirmi?

Deyirəm: Bəli.

Deyir: Elə isə, zəhmət olmasa Vəfanı telefona çağırın.

Deyirəm:- hansı vafanı?

Deyir:Vəfa Vəlisoyu.

Deyirəm: xanımı ya bəyi?

Deyir: fərq etməz, hansı olursa olsun, birini çağır.

Deyirəm: necə yəni fərq etməz?

Deyir: Aslanın erkəyi dişisi olmaz. – bu sözün ardınca arsızcasına hırıldayıb dəstəyi asdı, asmasa, elə dolmuşdum, ağzıma gələn deyəciydim. Bax bu cür halları əvvəlcədən nəzərə aldığımdan, Vəfa ilə evlənməyi ağılıma belə gətirməzdim.

Amma sən saydığını say, gör, o gözüne döndüyüm gözə görünməz kişi nə sayır.

Vəfa o zaman televiziyada aparıcı işləyirdi.özü də xeyli məşhur idi. Mən isə televiziyanın bufetində gündəlik ruzimi qazanırdım. Elə Vəfa ilə də orda, qız səhər çayını içəndə tanış olmuşduq, nömrə alıb, nömrə vermişdik. Nömrə deyəndə həm mobil telefonu, həm ev telefonunu nəzərdə tuturam.

Ona çox nadir hallarda zəng edərdim, o mənə heç zəng etməzdi.

Bir axşam evdə, birotaqlı xudmanı mənzilimdə ourub televizora baxırdım.

Əlimdəki pultun düymələrini laqeydcasına sıxa-sıxa kanalların birində bədi filmə tuş oldum. Biraz baxmışdım, gördüm, filimin baş qəhrəmanı Vəfa kimi televiziya aparıcısıdır.

Fikirləşdim (bu sözün önündə “xatalı kimi” desəm, lap yerinə düşərdi), əcnəbi həmkarlardan bəhs edən film Vəfanı çox maraqlandırır. Tez telefonun dəstəyini götürüb Vəfaya zəng çaldım. Xəttin o başında kişi səsi eşidildi. Bilmirəm, qızın atası idi, ya qardaşı.

Vəfanı istədiyimi biləndə, kişi boğuş səslə mıldıladı:

- Kimdir soruşan?

- Mənim də adım vəfadır, dedim.

Telefon xəttinə gərgin sükut çökdü.

-Adın nədir? – hiss olunurdu ki, kişinin sükutu ortadan yaran səsinə şübhə sızmışdı.

- Vəfa, - səsim həmin an qeyri - ixtiyari incəldi.

- Vəfa? -xəttin o başındakı boğuş səs yenə soruşdu.

Etiraf edirəm ki, zəng etdiyimə artıq peşiman olmuşdum. Ancaq geriye də yol yox idi, adıma demişdim , bir də dedim:

- Bəli, mənim də adım Vəfadır...

- Sən dolamağa adam tapmadın, - xəttin o başındakı boğuş səs bunu deyəndə, içimə qaynar su calandı.

- Vallah, adım Vəfadır, Vəfa Vəlisoy.

- Əlisoy ?- Səs lap tündləşdi.

Vəfanın Əlisoy olduğunu bildiyimdən məsələyə aydınlıq gətirməyə tələsdim.

- Əlisoy yox, Vəlisoy.bircə Vəfa xanımdan soruşun, o məni tanıyır.

- Vəfa məşğuldu!- boğuş səs mırıldadı.
- Yaxşı, onda onu narahat etməyin,-gərgin söhbətimizi yekunlaşdırmağa əlimə fürsət düşdüyünü duyum. Sözümə tüz əlavə etdim, - filan kanalda xarici film gedir, belə düşünürəm, Vəfa xanımı çox maraqlandırır, demək istəyirdim, televizoru açıb baxsın.
- Yaxşı, deyərəm, baxar... boğuşunda xırıldadı.
- Sağ olun, - dedim, amma o bu sözü eşitməmişdi, çünki dəstəyi artıq asmışdı.

Əməlimdən məyus halda televizorun qabağına qayıtdım.

Taleyin tərsliyinə bax ki, kəsiləndə ağ çıxan qarpız kimi, film erotik çıxdı. Filimin baş qəhrəmanı aparıcı xanım ağına-bozuna baxmadan qarşısına çıxan kişilərlə yorğan altına girir, bəzən də heç yorğana ehtiyac duymadan, əks cinsdən olanlarla şirnikdirici tərzdə inildəyə-inildəyə min bir oyundan çıxırdı .

Filim gedə - gedə, daha dəqiq filimdəki məsələlər dərinləşdikcə, adaşım xanıma zəng etdiyimə görə itdən peşiman oldum.

Bir istədim durum dübarə telefon açım, deyim ki televizoru bağlayın, ən azından, düyməni basıb bu həyasız kanalı abırlı bir kanala dəyişin, amanın bir günüdür, ekranda baş verən axlaqsızlığa baxmayın!...

Sonra fikirimdən daşındım, düşündüm, Vəfanın boğuşsəsli atasımı, qardaşımı onsuzda mənən şübhələnir. Bir də zəng edib özümü qızlarının əxlaqının qeydinə qalan kimi göstərsəm, şübhə üstünə şübhə artıraram.

Film bitdi. Televizoru söndürüb yatağıma girdim. Düzünü deym film təsiri tənhalıq hissimi biraz da qapartmışdı.

Gecədən xeyli keçmiş mobil telefonuma SMS gəldi. Açdım, baxdım. Vəfadan idi: “nahaq zəng etdin. Atan da , qardaşlarım da baxdılar. Erotik film üçün mənə zəng etdiyinə görə üzüm bərk danlandı. Vəfa”.

Üç kəliməlik bu məktub məni bərk silkələdi.

“Bağışla məni. Vəfa”.-cavbında bunuca yazdım.

Cavbımın cavabı yubanmadı: “Mən səni bağışladım. Görək. onlar da, bağışlayacaqmı? Vəfa.”

Ayaqüstə durmasam da, dizlərimin əsdiyini yataqdaca hiss etdim.

Səhərə qədər səksəkəli yatdım, qırıq-qırıq əndişəli yuxular gördüm.

Səhərin gözü açılan kimi telefonuma zəng gəldi. Həmin boğuş səs idi. Vəfanın adını dilinə gətirmədi. Dedi: mən sən qız adaşımın qardaşyam, daha dəqiq yeddi qardaşında biri yəm. adım Cavanşirdi...

Ünvanımı soruşdu. Dilim topuq vura-vura dedim.

Dedi: evdə ol, indicə gəlirik, sənənlə ciddi söhbətimiz var.

Dilim tutar –tutmaz dedim: İşə tələsirəm, bufeti açmalıyam.

Dedi: Vaxtını çox alan deyilik. Bufetə görə də narahat olma, səhər çayını sizdə içərik.

Var bədənəm titrəyə-titrəyə dedim: baş üstə, gəlin, gözüm üstə yeriniz var.

Oturub gözlədim. Allah kəssin elə gözləməyi. Həmin dəqiqələrdə adam lazım idi, halıma ağlasın. Özüm ağlayırdım, amma göz yaşlarım içimə axırdı.

Nəhayət qapının zəngi çalındı. Dizlərimdə taqət tapıb bir təhər durub açdım.

Qapı arxasında üç nəfər zırpı kişi durmuşdu. Üçünün də lopa bıığı, qalın çatma qaşları, qara qaynar gözləri vardı.

Adam vahimənin üzünü görəndə, qorxu azalır, bəlkə də bu, onun öz aqibəti ilə daxilən barışmağındandır. Mən də belə oldum. İlk dəfə uçaqla uçanda, təyyarə yerindən qopanda da belə olmuşdum.

Onlar icazə istəmədən evə girdilər. Artıq otağa keçmişdilər, mən arxalarınca “buyurun” dedim.

Üçlükdən biri “sən buyur” deyib divanda əyləşdi. Sonra sözünə əlavə etdi: buyur, de görək, Vəfanı haradan tanıyırsan və aranızdaki bu yaxınlıq çoxdanmı baş verib?

Mən ağzımı açıb nəsə kəkələmək istədim, sözümü həmin qardaş kəsdi: sözün kəsəsi...!

Sözün kəsəsi, məlum oldu ki, Vəfa yeddi qardaşın tək bacısıdır. Qardaşlardan dördü Rusiyadadır. (bu ara öz-zöümə düşündüm, yaxşı ki, dördü Rusiyadadır, bu faktın özü də az imtiyaz deyil). Üçüsə budur, sacayaq durublar yeganə bacılarının keşiyində. Məlum oldu ki, otuz bir ildi gözbəbəyi kimi qoruduqları tək bacını mənə qısqanırlar. Artıq yəqinləşmiş gümanlarına görə, aramızda həddindən artıq yaxınlıq olmasa, gecəyarı subay qıza telefon açıb, onu erotik filmə baxmağa çağırırdım...

Sözün lap kəsəsi, qızın adı mənimlə çıxıb, canı da mənimlə çıxmalıdır. Vəfanı almalyam. Vəssalam! Yoxsa məni kəsərlər! Kəsərlər yox e, tikə-tikə doğrayarlar, saysam, düz yetmiş yeddi tikə çıxar. Hələ ki, bütövəm, əməlimdə də bütöv olmalıyam, təcili elçilərimi göndərməli, toy tədarükünü görməli, nigah məsələlərini həll etməliyəm.

Butün bunlar üçün mənə nə az, nə çox düz yeddi gün, yeddi gecə vaxt verildi. Səkkizinci gün bax burada, bu mənzildə ya iki Vəfa olacaq, ya da heç biri olmayacaq!

Dedilər. Getdilər.

Neynəməli! Necə deyərlər, insan öz başının üstündən atıla bilməz. Düşdüm hay – həşirə.

Rayona zəng edib təcili evlənmək qərarına gəldiyimi bildirəndə, bir az atam narazılıq etdi, bu nə qaça- qaçdı? - deyə soruşdu. Deim, qaça-qaç da sözdümü!? Qızın yüz istəyəni var, bir də gördün, biri qapdı, apardı. Sonra bunu ömrümdə özümə bağışlaya bilmərəm. Kişi bilmədi nə desin, söz xətrinə də olsa, bunuca dedi: qızı yüzü istəyər biri alar. Dedim, həmin bir nəfər mən olmalıyam, həm də təcili olmalıyam, yaşamağımı istəyirsənsə bu həftənin sonuna qədər olmalıyam! Kişinin bu yerdə sözü qurtardı, dedi, nə deyirəm, olmalısan ol!

Təvazökarlıqdan uzaq olsa da, deməliyəm, altı günə bütün nigahqabağı işlərimi bitirdim, elçilərimi göndərdim. Vəfanın valideyinlərinin

və qardaşlarının razılığını aldım, toy gününü və məkanını təyin etdim, çağıranı çağırdım... Bu minvalla altı günün tamamında səadət toyumuzu çaldırdım. Vəfanı verilən vədədən bir gün tez mənzilimə gətirdim.

İndi mənzilimizin qapısına, yazmışıq “Vəfa Vəlizadə”. Bilmirəm, həmin ad və soy adın mənə aid olduğunu izah etməyə ehtiyac varmı?

Bu mesajı yazdım ki, yaxşı-yaxşı götür-qoy etmədən, xeyirxah məqsədlə olsa belə, heç kəsə zəng etməyin. Ələxsus da, telefon açdığınız xanım adaşınızdırsa, belə işlərdə ehtiyatlı olun.

Söylə deyirsən,söyləyim.Elə adam yoxdur ki,ömründə bir dəfə də olsun,turist səfərinə çıxmasın.Mən özüm də əvvəlcə bunun həsrətində,sonra səfərdə olmuşam.

Bizlərdə sərhədlər təzə-təzə açılmışdı,turist firmaları da onlar kimi .Məlum məsələdir ki,bu ikisi bir-birinin açılmasını və (allah eləməsin)bağlanmasını müəyyənləşdirən şeylərdi.O bunsuz,bu onsuz əhəmiyyətini itirir.

Rayonumuzda açılan ilk firmanın müdiri,allahdan olan kimi,məslək dostum idi.

Dedi,Avstriyaya getmək istəyirsən?

Dedim,ölürəm o ölkə üçün.

Dedi,gətir firmaya filan məbləğdə pul yatırt, yaxın vaxtlarda ilk dəstə ilə gedərsən.

O gecə yatmadım.Borc-xərc pul tapdım,aparıb yatırtım.

Bir aydan sonra məsləkdaşım telefon açdı ki,durma,gəl, Avstriya qrupu düzəldi,gedirsiniz.

Axşam çimib-təmizlənilib səhər tezdən gəldim rayon mərkəzinə.Orada bizi avtobusa doldurub Bakıya gətirdilər.

Məmləkətimizin paytaxtını ikinci dəfə idi ki,görürdüm.Bakıda məlum oldu ki,Avstriyayla hələlik bir gediş – gəlişimiz yoxdu, bizi bir az bərilərə,Polşaya göndərilər.Qatar iki gündən sonra gecə saat ikidə çıxır.Şəhərdə qohumu olanlar gedib qohumlarıgildə qala bilərlər,qohumu olmayanların geri rayona qayıtmaları məsləhətdir,əlbəttə ki, iki gündən sonra gecə saat ikidə Bakının baş vağzalında,rus demiş “s vəşami” olmaq şərtilə.

Evdəkilərin üzünə yarı yoldan qayıtmağa utandım.Əslində,bu yolun yarısı da deyildi,başlanğıcı idi...Ümumiyyətlə mən yoldan qayıtmağı sevmirəm.Bir iş dalınca çıxdım,tək səbir də gəlsə,ordan əli boş qayıtsam da, mənzil başına qədər gedərəm.Hələ bilmək çətindir,tək səbir mənəmi gəlir,əlini belinə qoyub arxamca baxan qonşuyamı!...

Bakıda qohumlarımız olmasa da ,belə qərara gəldim ki,qalım,Bakını gəzim,iki gün nədir,iki göz qırpımında gəlib keçəcəyəm...Gecəni vağzalda qalaram,azmı olub çöllərdə yatdığım...

Qaldım,Qızqalasını,sahili,”Tarqovli”deyilən yeri doyunca ,dönə-dönə gəzdim,gecələr,zəhmətkeş adamlar öz evlərinə qayıdan kimi,mən dəmiryolu vağzalına qayıtdım,boş skamyaların üstünə uzanıb çimir etdim,əli mirasa çatan adamların yuxusu kimi səksəkəli də olsa yatdım.

İki gün iki ay kimi ,daha doğrusu,kəndin içinnən keçən traktor kimi,ağır-ağır gəlib keçdim.

İki günün əvvəlində mənə şübhəli-şübhəli baxan vağzal polisləri,insafən,iki günün sonunda xətrimi xeyli istəyirdilər.Gördülər,dinc adamam ,vağzal məxluqlarına xas olan şuxluq eləmirəm...

Gedənlər qayıtdı.Düz iki günün tamamında gecə saat iki də bizi bir otağa yığdılar.

Dedilər,Çeçenistanda vəziyyət xeyli ağırlaşmış,həmin ərazidən keçmək təhlükəlidir,allah eləməsin,bizi oğurlayıb meşəyə apararlar,gəl indi ordan qayıt,görüm necə qayıdırsan!Hələ bir,qıza başlıq verən kimi pul verib alanın da olmalıdır ki,qayıdasan.

Dedilər,həvəsiniz varsa,Maxaçqalaya qədər gedə bilərik.Orada doyunca gəzib sıldırım qayalara baxa bilərsiniz.Hələ, imkan olsa , Şeyx Şamilin auluna da qalxarıq.

Neynəməli,geri qayıtmaq dansa,irəli getmək yaxşıdır.

Dedik,gedək.

Qatara dolduq,tərpəndik.

Xeyli getmişdik,səhərə yaxın, alatoran idi,qatar dayandı.Dedilər,tok yoxdu.Baş elektrik xətdə ciddi qəza baş verib.

Verib-verib. Düzəldərlər,gedərik

Dedilər,bir aya düzələn deyil.

Bəs neynəyək? – dedik.

Dedilər,səbr edin,səhər açılıns,düşün Sumqayıtı gəzin,gəzməli yerləri çoxdu.Bir neçə gün qalın,həzz alın,ödədiyiniz pulların əvəzinə yaxşı-yaxşı istirahət edin,Sonra da, sağlıq olsun,şad-xürrən halda ,qayıdıb gedərsiniz evlərinizə.Elə bil Polşadan yox,lap belə Avstriyadan qayıdırsınız...

İnsan öz başından yuxarı atıla bilməz.Düşdük Sumqayıta.Elə buradaca deyim ki,indiyədək bu sənaye şəhərində olmamışdım.Göz doyanadək gəzdik dolandıq.Küçələrini ,zavod fabriklərinin girişini ,çığışını əzbərlədik.Gecələr mehmanxanada,xəstəxanada olduğu kimi,dörd-beş adamlıq otaqlarda qaldıq.Nankorluq pis şeydi,yaxşı istirahət etdik.

Gidmiz,yəni bələdçimiz gözəl insan idi.Hamımızla dostlaşdı.Adres verdi,adres aldı.

Turist səyahətimizin altıncı günü idi.Dedi, burda yaxında ,Xaçmazın Çinar-tala kəndində yaxşı bağım var,bağ evim var.İstəyirsiniz təşkil eyləyim,elə bu avtobusla gedək o yerləri də gəzin.

Sözünü yerə salmadıq,getdik.

Yarım hektara yaxın yeri və içində gözəl bir evi var.

Nahar yeməyinə oturanda,dedi, bura traktor girmir.Gərək adam tutam şumladam.Kasıbçılıqdı,vaxtı ötsə də,eləyə bilmirəm.

Turistlərdən biri (indi yadımda deyil hansı) səyyah entuziazı göstərərək dedi,biz ölməmişik ki...Adama bir bel tap,şumlayaq,hələ vaxtımıza var.

Süfrə arxasında udqunanlarımız olsa da,heç kəs dinib bu təklifə etiraz eləmədi.

Bələdçimiz bu sözü çox bəyəndi,dedi, hələ sizin kimi comərd turistlər görməmişəm...

Kəndə haray çəkdi.Adama bir bel gətirdi.Düşdü xamlamış münbit torpağın canına,belləri düz yeddi gün, yeddi gecə yerə döydük,bağın o üzünü bu üzünə çevirdik.

Səkkizinci gecəni bələdçimizin qarşısında üzü ağ,alnı açıq yatdığı,amma düzünü deyim zarıya-zarıya yatdıq.Səhər bir təhər durub avtobusa dolduq.Çinartaladan Xaçmaza,Xaçmazdan Sumqayıta,Sumqayıtdan Bakıya, Bakıdan rayona, rayonnan elimizə - obamıza, evimizə qayıtdıq.

Bu yaxınlarda dostumun turist firmasına yenə xeyli pul yatırdım.Onun zəngini gözləyirəm,sağlıq olsun,bu dəfə Amerika səfərinə hazırlaşırıq.

Heç Ümmanın o tayında olmamışam,inşallah, gedib oranı da görərik.

Luk

Məktəbi qurtarandan sonra Azərüstara üz tutdum. Məktəbi qurtardım deyəndə elə bilərsiniz söhbət orta məktəbi qurtarmağımdan gedir.Əsla. Suvaq işlərini nəzərdə tuturam. Nəhayət ki, məktəbin kələ-kötür divarlarını suvadım qurtardım. Sağ olsun qardaşoğlu da yaxşı kömək elədi, sementi-qumu əsasən o qarışdırırdı. Mənsə, o vedrə-vedrə gətirdiyi palçığı divara vururdum. Vurha-vur, vurha-vur. Axırıki qurtardı.

Bitirməyə gəldikdə, orta məktəbi bitirməmişəm. Direktor məni yola vermədi, yarımçıq buraxmalı oldum. Anam dedi, direktorun acığına oğlum Tibb Universitetinə girməlidir. Girə bilmədim. Məxsusi olaraq mənim üçün təşkil edilmiş atestat batmasın deyə, həmin il atamın yaxın tanışı məni baytarlıq texnikumuna düzəltdi. Nəticədə, nənəm demişkən, adam doxturu olmasam da, mal doxturu oldum. Nə fərqi var, alimlərin dediyinə görə insan da heyvandır, kenquru kimi, lap belə dəvəquşu kimi iki ayağı üstə gəzən heyvan.

Nə isə, oldum baytar, ancaq ixtisasım üzrə iş tapa bilmədim, adambaşına bir həkim olduğu kimi, üz tutduğum fermalarda da elə bil inək davar başına bir loğman baytar var idi.

Onda işin gedişatı və maddi durumum məni vadar etdi, qardaşoğlunu da yanıma alım, kənd məktəbini təmirə götürüm. Uşaq vaxtımdan palşiqda o qədər eşələnmişdim ki, suvaq-muvaq işindən az- maz başım çıxır.

Xülasə, suvaq işləri başa çatdı, yenə qaldım boş-bekar. Bekarçılıq, qənaətimə görə, insanın (yoxsulluqdan sonra) bir nömrəli düşmənidir. Zərər də versəm, bir iş görməliyəm. Ən azından (radioya qulaq asmıramsa) televiziya baxmalıyam.

Fəal tamaşaçıyam. O zamanlar Azərüstara da xalqımıza xas olan canfəşanlıqla baxırdım.

Baxa-bax da bu fikrə düşdüm ki, məktəbi qurtarmışam (suvaq mənasında) , gedim bir bəxtimi Azərüstarda sınayım.

Getdim. Oxudum. Bəyəndilər desəm, bir az şişirdilmiş olar. Xeyli qızgın müzakirədən sonra bəyənantəhər oldular.

Uğurlu çıxışıma kənddə, rayonda canidildən baxmışdılar. Buna görə də həmin cəhdi- hadisədən sonra ətraf ərazilərdəki bir çox toylara müğənni kimi dəvət aldım. Qardaşoğlumun yaxşı dəf vurmağı var.

Onu da yanıma salıb getdim toylara. O çaldı, mən oxudum, mən oxudum ,o çaldı. Ancaq bu mahnı bazarının da zayı cıxdı. Rəqabət artdı. Rəqabətsə, bilirsiz də, toyxanalardan sıxışdırılıb çıxarmaq deməkdir.

Belə də oldu. Gördüm ayağımın biri içəridə olsa da digəri artıq bayırdadı. Dedim, burda sürünməkdənsə, başqa yerdə görünmək yaxşıdır. Qardaşoğlunu da götürdüm, hara gedim, hara gedim? Üz tutdum nə uzaq, nə yaxın, düüüz Rusetə. Bir müddət orda fırlandıq, daşı-daş üstə qoyduq, sürüşdü düşdü. Palçıq qarışdırıb, suvaq vurduq, çatladi. Orda da əlimiz gətirmədi.

Vətənə qayıtmalı oldum. Qardaşoğludakı yanımda.

Bir tərəfdən bağlayan bir tərəfdən açar deyiblər. Nə deyiblərsə, elə düz deyiblər. Allahdan olan kimi, qayıdan vaxt gəlib gördüm ki, kiçik dayımı

böyük vəzifəyə qoyublar. Çox sevindim . Sevinə- sevinə getdim yanına. Əvvəlcə sevincimi, sonra dərdimi danışdım.

- Sən ki, həkimsən! –dedi
- Mal həkimiyəm –dedim.
- Nə fərqi var!- dedi
- Elə bir fərqi yoxdu—dedim.
- Gəl sənə bir kilinika açaq, özün də qlavvaraç ol-dedi
- Olum!-dedim

Açdı da, oldum da. Qardaşoğlunu yanıma zamqlavraç qoydum.

Ələ-ələ verib bir müddət işlədik. İşlədik deyəndə, oturub xəstə yolu gözlədik. Nə xəstə. Gələn –mələn olmadı.

Deyim ki, kilinika münasibsiz yerdədi, əsla. Yanından başaşağı şosse yolu keçir. Maşınlar gecə-gündüz viyha-viy sütüyürlər. Di gəl, xəstələneni, yoldan üzü bu yana dönəni olmurdu. Ara-sıra maşın yavaşığında, qardaşoğlu sevincək yanıma qaçırdı ki, bəs əmican, deyəsən, xəstə gətirirlər. Ancaq çifayda. Zalımoğlunun gümanı bircə dəfə də olsun doğrulmadı ki, doğruladı.

Qardaş, xəstələnmirdilər bunlar?! Elə bil daşdan-dəmidən yaranıblar.

Dedim, belə getməz. Bir çıxış yolu tapmalıyıq.

Bir gün klinikanın eyvanında üzüyola durub bu barədə dərin fikirlərə qərq olmuşdum – Neynək, necə edək? Necə edək, neynək? –

deyə düşünüb-daşınırdım ki, ay dadi-bidad, bir də gördüm... Nə görsəm yaxşıdı?

Xəstə? – yox!

Kor? –yox !

Kar? - yox!

Topal-çolaq? – yoox!

Şil-küt? –yoox ! yoox! Yoooox!

Bunların heç biri o an, orda gördüyümə çatmaz.

Klinikanın düz qulağında, yolun düz ortasında luk!!!

Bu kilinika bir ildi burda fəaliyyət göstərir, mən niyə bu luku görməmişəm, belə gərəkli, zəruri quyuya fikir verməmişəm?! Nə təhər olub nəzərimdən qaçıb?

- Ədə!- Qardaşoğlunu çağırdım- Durma axşam düşən kimi get o lukun ağzını aç, qapağını da elə gizlət, çıraq ilə axtarsalar da , tapa bilməsinlər. Səhər it-qurd ayaqlaşmamış gətir yenidən yerinə qoy, növbəti axşam düşən kim yenə xəlvətcə götür gizlət...Gör, üzüaşağı sürətlə gedən maşınlar necə tappa-tap düşürlər luka!... Başı yarılan, ayağı sınan, alnı paralanan, huşunu itirən sürücü, sərnəşin hara üz tutacaq? Yaxındakı klinikaya! Gecə ərzində o qədər qəza olacaq ki, müxtəlif dərəcəli xəsarət, alanları itinə tök.

Dediyim kimi də elədik. Qardaşoğlu hər gecə luykun ağzını açdı, qapağı da aparıb çəpərin dibinə gizlətdi. Hər gecə xəstəxananın qəbul otağında növbə durdu. Çapıqları çatdırıb tikə bilmirdim, evdə iynə-sap qalmadı, hamısını klinikaya gətirdim.

Gördüm, pasiyentlərin sayı günbəgün artır, bir nəfər cərrah, bir nəfər də sınıqçı gətirdim, muzzla işə qoydum...

Yolun o tayında bir dənə göyçək profilaktika-razval da açdım, oranı yeznəyə vermişəm, o işlədir, luka düşən maşınları təmir edir, yola salır ki, qayıdıb gələndə bir də luka düşsün.

Bu minvalla bir müddət şad-xürrəm işlədik..lukun ağzı kimi cibimiz də açıqdı, pul sel kimi axıb gəlirdi.

Həyat bala, bir damla da olsa zəhər qatmasa dincələ bilmir.

İşimizin xod gedən vaxtında eyvana çıxdım ki, nəfəsimi dərim bir qullab siqaret çəkim.

Özümdən asılı olmayaraq gözüm bərəkət quyusuna tərəf, yəni luka sarı qaçdı. Bir də görəm, iki nəfər yol xidmətinin əməkdaşı gəlib lukun qapağını gəzir. Xeyli axtardılar, tapa bilmədilər. Qardaşoğlunun gözünə dönüm, elə gizlətməmişdi ki, tapsınlar! Hə, tapa bilmədilər, çıxıb getdilər. Həmin gecə quyuya yeddi maşın düşdü. Ancaq yol xidmətinin işçiləri səhər yeni qapaq gətirib lukun ağzını bərk-bərk qapadılar.

Şər qarışan kimi qardaşoğlu təzə qapağı da çırpışdırıb gizlətdi. Yol xidməti də yenisini gətirib luku yenə qapatdı. Qardaşoğlu hava qaralan kimi bunu da götürüb gizlətdi. Onlar yenə qapaq gətirib quyunun ağzına qoydular, qardaşoğlu yenə məqamında götürüb gizlətdi. Onlar da, inadlaşmış kimi yeni qapaq gətirib lukun ağzını bağladılar. Qardaşoğlu (qadasınaldığım) höcətləşdi axşam düşən kimi qapağı qoltuğuna vurub cinbat elədi.

Yalan olmasın, üst-üstə yeddi-səkkiz qapaq yığıb. Yol xidməti gördü, olmur. Bu dəfə bicliyə əl atdı, luka təzə qapaq, yanına da bir nəfər gözətçi qoydu.

Belə şey olar? Bunlar əməlli-başlı bizim biznesimizə pəl qatırlar, hər vəch ilə onun qarşısını almaq istəyirlər.

Bunlara bir deyən yoxdu, ay qardaş, gedin işinizlə məşğul olun. Kişilərin yolunu niyə keçirsiniz?

Biz sizin işinizə qarışırdıq ki, bizim işimizə qarışırsınız?! Qoysanıza bir qismət halal çörəyimizi yeyək!

Belə getsə kilinika bankrotlaşacaq. Odur ki, mən də bicliyə əl atmalı oldum. Bir nəfər ekstrasens-qipnozçu tapdım. Xüsusi ştat açıb işə qəbul elədim.

Bunun işi nədən ibarətdi? Axşam düşən kimi gedir, yolun o tərəfində profilaktikanın qabağında durur.Ordan gözlərini zilləyir gözətçinin peysərinə. Onun beyninə təlqin edir ki, lukun qapağı yerindədi, ona dəyib-dolaşan yoxdu. Həmin ara qardaşoğlu peyda olur, qapağı qoltuğuna vurub aradan çıxır.

Səhərə yaxın gözətçi özünə gələndə, görür, lukun ağzı açıqdı, qapaq yoxdu.Aya qoyma! Qapağı apardılar! Çığır-bağır salır, amma artıq gec olur.Səhər yeni qapaq gələndə kimi beş-altı maşın profilaktikaya, on-on beş xəsarət almış adam isə klinikaya üz tutmalı olur.Axşam düşən kimi yenidən ekstrasens-qipnozçu yolun o tayında, qardaşoğlusa lukun yaxınlığında müntəzir durur. Gözətçi isə hər axşam əmindir ki, lukun qapağı yerindədi, ona dəyib-dolaşan yoxdu. Kimin suru yeridi? Onları ki, yoxsa bizimki? Ağıl işlətsən, ölümdən başqa hər şeyin bir çarəsi var. Bunu ağzıaçıq luka düşən sürücülərlə sənişinlər də yaxşı bilirlər.

Diri ölü

Qəbrim kənddədi, özüm şəhərdə yaşayıram. Nə sözümə, nə də üzümə şübhə ilə baxmayın. Mənəm-mənəm deyən kişinin evi də olmalıdır, qəbri də. Şərt deyil ki, qəbirdə yatasan. Qəbirdi də, durub özü üçün. Səndən yemək istəmir, içmək istəmir.

Bilirəm, maraq sizi bürüdü. Əslində bu qəbir məsəli, doğrudan da, maraqlı məsələdir. Söz düşüb, danışım.

Bir vaxt Türkiyəyə gedib-gəlirdim. Xırda-para alver eləyirdim. İki dənə ağız açıq sumkam var idi. Burda aldığımyı orda, orda aldığımyı burda satırdım. Bir müddət beləcə qəpik-quruş dalınca gedib-gəldim.

Soruşmadan məsləhət verib yol-ərkən öyrədənlər bir gün məni duyuq saldılar ki, bir başa fabriklə əlaqə yaradıb aldığımyı bilavasitə istehsalçıdan alsan, xeyli ucuz başa gələr.

Tövsiyə ağıma batdı. Beləcə də elədim. Aradım, axtardım bir fabrik atdım. Sahibinə yaxınlaşıb dedim:

Sən türk, mən türk. Çətir mənə mal ver, aparım məmləkətimdə satım, özüm bir qazananda, sənə min qazandırım...

Görünür, "Sən türk, mən türk" kəlməsini yerində istəmişdim. Sahibkara möhkəm təsir elədi, kövrəldi, gözləri doldu. Sərhədlər təzə açılmışdı, çəkilən hsrətlərin yeri hələ soyumamışdı.

--Verim, -dedi, - abi, apar məmləkətimdə sat, özün min qazan, mənə bir qazandır.

--İki sumka mal istəyirəm, - dedim, - pulum azdı.

-Ayıb deyimi, -dedi, -bu nə söhbətdi! Götür sumkalarını doldur, apar sat. Pulu qayıdanda verərsən.

Sumkalarımı ağızınadək təpdim. Bir-birinə bağlayıb xurcun kimi çiynimə aşırıdım.

Bu gündən etibarən sumka-xurcun çiynimdə getdim, gəldim, getdim, gəldim, getdim, gəldim...

Bu minvalla da tərəf-müqabilimin möhkəm etimadını qazandım. Evimin ünvanını verib evinin ünvanını aldım, yəni fürsət düşsə, qonağım olun.

Bir gün dolu sumkalarla gedib dolu ciblə qayıdanda, türk abim üzümə mehribancasına gülümsünüb..

-- Mən sənə çox inanıram, - dedi, - kendim kadar inanıram.

--Təşəkkür edirəm, -- dedim.

--Sən niyə bu sumkalarla əziyyət çəkirsən?! Gəl sənə bir kanteyner mal vurum, sat, gəl, bir də vurum.

Vurdu. Satdım. Vurdu. Satdım. Bir də vurdu. Bir də satdım. Bu vurha-vurda türk kardeşimin mənə inamı birə beş artdı.

--Gəlsənə--dedi,- bir ələ sənə bir neçə kanteyner mal vurum.

--Vur! --dedim

Vurdu. Nə az, nə çox, düz iki yüz min dollarlıq mal vurdu.

Xımır-xımır satdım, xırdını kəsdim.

Di gəl, bir bu qədər pulu türkə verməyə nə əlim gəldi, nə də ürəyim qıydı.

Fikirləşdim, belə al-ver mənim nəyimə gərəkdir! Az qala milyonçuyam. Yaxşısı budur, türkün adını da, Türkiyənin yolunu da birdəfəlik unudum. Hər şeyin bir sonu var. Məqamı çatmışkən bu işə son qoyum.

Vətənimdə özümə layiq bir iş açım, iki kişi içində adım-sanım olsun. Həyatın qaydası belədir, bir şeyin sonu o biri şeyin başlanğıcı deməkdir.

Böyük-böyük işlərə girişməyə başladım. Türk abimi unuttum, lakin o məni unutmadı. Məktub yazıb ünvanıma göndərdi ki, abi, sənə nə oldu, harda itibətdim?

Bir neçə məktubuna cavab vermədim. Gördüm, məktubun ardı-arası kəsilmir, açıqlanıb cavab yazdım: Bir səbrin olsun, abi (ta qanacağın olsun yazmadım, hərçənd o bundan da betərini qazanırdı), bir az naxoşlamışam, sağalaram, sənə çatacaq pulu da gətirib gələrəm.

Aradan bir ay keçmiş yenə yazdı, abi, necəsən, gəlirsənmi?

Bildim əlçəkən deyil, yazdım, gələ bilmirəm, vəziyyətim get-gedə ağırlaşır. Yazdı, onda mən gəlim, həm sənə baş çəkim, həm də pulun mənə çatacaq faizini götürüm.

Onda öz-özümə ömrümdə ilk dəfə -ay səfeh- dedim, ünvanı o əclafa niyə verirdin ki, o da gəlmək fikrinə düşsün, bir bu qədər halal qazancı təhlükə altında qoysun. Özünü işə salmışsan (bu yerdə hirsini boğa bilməyib özümə “axmaq” da dedim), indi beynini də işə sal. Hələ ki, gec deyil, bir çıxış yolu tap.

Bir neçə gün düşündüm, daşındım, bir yana bir şey çıxara bilmədim.

Çarəsiz qalıb yazdım, abi gəlmə, halım çox pisdir, bəlkə də səni heç tanıya bilmədim.

Bu məktubum onu çox narahat etdi. Yubanmadan yazdı, üç gündən sonra yola düşürəm, uçağa bileti artıq sifariş vermişəm, gəlim, pulumun faiziylə birlikdə səni də götürüm İstanbula, burada müalicə edim.

Olmadı. İş lap əngəlləşdi. Üç günə bir çıxış yolu tapmalı idim.

Yaxşı-yaxşı düşünməyə də vaxt qalmırdı.

Ağıl-ağıldan üstündür deyirlər. Mətbəxdə qurdalanan ömür-gün yoldaşımı çağırıb dedim, arvad neynəyək, üç günə türk parasının dalınca gəlir. Bir şey fikirləşməsək, pul gedəcək.

Arvad:

--Qorxma, özünü ələ al, -dedi, - ölümdən başqa hər şeyin çarəsi var.

Arvad “ölüm” sözünü dilinə gətirəndə, beynim ildırım sürətiylə aydınlaşdı.

--Ölüm hər şeyin çarəsidir! – deyə sevincimdən qışqırdım.

-- Türk abini öldürəcəksən?- arvad xoflu heyrətlə soruşdu.

-- Özüm öləcəm, arvad! – dedim.

--Sən nə danışırısan, ay kişi? – arvad yerindən sıçradı, - başına hava-zadını gəlib?!

--Hava niyə gəlib! – dedim, - mən ölüm, əla fikirdi, özüm öləcəm!..

-- Vay evim yıxıldı!- Arvad iki əlli başını budadı.

--dayan, - dedim, -arvad, qonum qonşunu tökmə. Sübh o başdan gedək köhnə qəbiristanlığın ətəyində xəlvət təzə bir qəbir düzəldək, üstünə el adətiylə başdaşı da qoyaq. Türk gələndə deyərsən, srağagün öldü, dəfn elədik, bu gün üçüdür... Aparıb həmin qəbri də göstərərsən.

--Boy ay kişi!—mənim aqlımın çevikliyinə heyran qalan həyat yoldaşım əlini üzünə çəkdi.

--Dayan! Hələ bu harasıdı! Qəbir üstə bir ağız dil deyib ağlayarsan, - deyə sözümə davam etdim, --deyəsen, gənc yaşında dul qaldım, kimsəsiz qaldım. Halıma acıyacaq, dadıma çatacaq kimsəm yoxdu... al-verdən qazandığı pulları hələ sağ ikən mis qazana qoyub bəd gözdən nəzərdən iraq gizlin bir yerdə quyu qazıb gizlətməmişdi. Evin həndəvərini eşim-eşim elədim, tapa bilmədiim!- deyə üstünə tərəf ulayarsan... İnandırıcı ulaya bilsən, görərsən, para aparmağa gələn türk, hələ üstəlik yasıma pul da atacaq. Dost borcu olaraq, qayıdanbaşı Türkiyədən qırırıma, ilimə yardım da göndərə bilər.

--O gələndə bəs sən harda olacaqsan? – Arvad qadına məxsus bir sual da verdi.

--Əlbəttə qəbirdə olmayacam, - dedim, - bir-iki çolpa qızardarsan, bir şüşə tut arağı götürüb yuxarı mərtəbəyə çəkilərəm, qonaq qayıdıb gedənə qədər yeyib-içib keflərəm... Qazanmamışam mı?...

--Bəlkə türk axşama getmədi? – arvad soruşdu.

-- İnanıram, axşama qalsın, - dedim, - o da harda,? Yaslı dul qadının yanında ...

--Qalım desə? – arvad bic-bic gülümsündü.

--Qalası olsa da, evdə qalmaz, - dedim, - onlarda adət deyil, gedib rayon mərkəzində mehmanxanada qalar.

Hər şeyi fikirləşdiyimiz kimi elədik.

İki gündən sonra türk abim gəldi, xanımı da yanımda idi.

Ölüm xəbərini eşidəndə, qurudu qaldı. İkinci mərtəbənin pəncərəsindən baxırdım. Arvad bir az təntidi, evə dəvət eləmədi, dedi, gedək qəbir üstə.

Həyətdəncə dönüb getdilər. Yoldaşım ağı deyib ağladıqca, abim bərk kövrəlib xeyli hönkürə-hönkürə ağlayıb.

--Nigaran olma, - içini çəkə-çəkə arvadıma deyib, - kendisi ölüb, kardeşi ölməyib ki?! Nə lazım, Türkiyədən vaxtaşırı hep bir şeyi göndərəcəm.

Ordaca çıxarıb yasəvəzi verdiyi iki yüz dollardan başqa yeddimə də, qırırıma da, hətta ilimə də xeyli yardım göndərdi. Beş ilə yaxın ailəmizə uzaqdan-uzağa kömək əlini uzatdı. Axırını dörd ildi ki, heç nə gönməmişim.

İncimirəm. Mən onu başa düşürəm. O da məni kimi iş adamıdır. Mən bir qayğı başını qatır. Elə hey dostunun dul qadınını düşünə bilməz ki?!

O vaxtdan doqquz il keçir. Kim bilir, bəlkə o da öldü. Xanımı dul qaldı. Mən də kömək əlimi uzadardım, amma Türkiyəyə tərəf uzadacağım əlim bağlıdır.

Özüm şəhərdə yaşasam da, onlar üçün ölmüşəm, qəbrim kənddədi.

Əsərlərin sırası:

Sazlı- sözlü sibir -----
Yeddiqatlı məsələlər -----
Dördüncü vaqon -----
Aşıq Qəribin Bakı səfəri -----
Artım -----
Kişilərə mesaj -----
Turist səfər -----
Luk -----
Diri ölü -----

Redaktor: Səlim Babullaoglu
Kompyuter- dizayin: Zümrüd Rzayeva.